

VINERI 17 AUGUST 2001 • ANUL LI NR. 33

FOAIA

FONDAT ÎN 1951 40 FORNITI

românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

– „Lungă cale ai!
Floare galbenă și nalt
și cu-a a de mîndru nume.
Ce vezi tu pe ceea-lume,
Strajă pînă stai?”

(G. Coșbuc,
„Floarea soarelui
și macul”)

A fost natural să vorbim românește...

Bihoreni de dincolo

O piatră de aducere aminte

CALENDAR ORTODOX

20 august, luni – Sf. Prooroc Samuel; Sf. Mc. Eliodor și Saver.
 21 august, marți – Sf. Ap. Tadeu; Sf. Mc Donat diaconul, Romul preotul, Silvan diaconul și Venust.
 22 august, miercuri – Sf. Mc. Agaton, Antuza, Zot, Irineu și Or.
 23 august, joi – Sf. Mc. Lup și Irineu, episcopul Sirmului. (Odovania Praznicului Adormirii Maicii Domnului)
 24 august, vineri – Sf. Sfințit Mc. Eutihie, ucenicul Sfântului Ap. și Ev. Ioan; Sf. Mc. Tatiana.
 25 august, sâmbătă – † Aducerea moaștelor Sfântului Ap. Bartolomeu; Sf. Ap. Tit.
 26 august, duminică – Sf. Mc. Adrian și Natalia; Sf. Mc. Atic. Duminica a 12-a după Rusalii.

AGENDĂ

20 august

1839 – Tinerii munteni și moldoveni aflați la studii la Paris se constituie în *Societatea pentru învățătura poporului român*.

1868 – moare, la Iași, *Costache Negruzzi*, reprezentant de frunte al curentului național-popular în limbă și literatură de la „Dacia literară”. Prin nuvela „Alexandru Lăpușneanu” este întemeietorul nuvelei istorice românești.

1938 – la Tîrgu Jiu sînt terminate lucrările de alămire a „Coloanei fără sfîrșit” și începe aranjarea mesei și a scaunelor brăncușiene.

21 august

1723 – s-a stins din viață *Dimitrie Cantemir*, clasic al literaturii române, autor al primului roman românesc, „Istoria ieroglifică”, scriere de mare virtuozitate stilistică.

22 august

1456 – începe cea de a doua domnie a lui *Vlad Țepeș* în Țara Românească.

1890 – s-a stins din viață, la Mircești, *Vasile Alecsandri*, reprezentant de frunte al revoluției de la 1848 din Moldova, luptător pentru Unire, personalitate politică marcantă și diplomat care a militat pentru creșterea prestigiului României în Europa.

23 august

1924 – s-a născut, la Oradea, scriitorul *Paul Everac*.
 1948 – s-a născut, la București, reputatul om de literă *Andrei Pleșu*, fost ministru român.

24 august

1820 – moare, la Lvov, *Ion Budai Deleanu*, consilier la Tribunalul provincial din localitate, cărturar iluminist, primul scriitor modern al literaturii române, autor al poemului eroic-comic „Țiganiada” din 1812.

1838 – se stinge din viață poetul *Kölcsey Ferenc*, autorul imnului național al Ungariei.

1842 – s-a depus piatra de temelie a Podului cu Lanțuri din Budapesta.

25 august

1907 – moare, la Cîmpina, *Bogdan Petriceicu Hașdeu*, enciclopedist, istoric, lingvist, folclorist, poet și prozator. Prin drama „Răzvan și Vidra” a deschis calea dramei istorice în literatura română.

26 august

1880 – s-a născut poetul francez *Guillaume Apollinaire*.
 1907 – se stinge din viață, la Oradea, *Iosif Vulcan*, întemeietorul revistei „Familia”, calitate în care a descoperit și promovat valori ale literaturii române ca M. Eminescu, G. Coșbuc, O. Goga, etc.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Peisaj cu floarea soarelui
 (Fotografie de Eva Iova)

Mihai Viteazul, comemorat
la Academia Română

Miercuri, la 8 august, în Aula Academiei Române de la București s-a desfășurat o adunare solemnă dedicată aniversării a 400 de ani de la moartea voievodului Mihai Viteazul. Au participat președintele României *Ion Iliescu*, Majestatea Sa Regele *Mihai I* și Prea Fericitul *Teoctist*, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Președintele Academiei Române, *Eugen Simion*, a subliniat cu această ocazie importanța participării Regelui Mihai I după 54 de ani la un eveniment de asemenea anvergură alături de actuale autorități ale României.

Discursul Regelui Mihai a privit problema unității românilor și mîndria iubirii de neam: „Nu avem pretenții teritoriale față de vecinii noștri. Totuși, nu putem tolera nici o încercare nouă de a reinventa istoria în declarații că românii care locuiesc în afara granițelor noastre aparțin altor națiuni sau vorbesc altă limbă. Doresc să salut din această tribună pe toți românii, acolo unde ei trăiesc. (...) Astăzi noi avem de făcut față tot atîtor probleme cîte au avut și predecesorii noștri de-a lungul ultimelor patru secole, dar noi avem în față și o șansă uriașă, nu numai de a menține unitatea noastră, ci și de a ne construi un viitor ca membru al familiei europene a națiunilor. După părerea mea, acest

Președintele, Regele și Patriarhul la festivitate

obiectiv este neîndoielnic și ar trebui să ne preocupe pe toți, indiferent de afiliația politică. Mihai Viteazul a vrut să creeze o țară unită, stabilă, prosperă și sigură. Noi trebuie să ne completăm munca pe care el a început-o mulți ani în urmă.

Doamnelor și domnilor, fiecare va fi judecat de istorie pentru faptele lui mai devreme sau mai târziu. În ciuda morții lui tragice, în ciuda tuturor trădărilor, istoria îl amintește pe Mihai Viteazul ca pe un mare român. Istoria amintește, de asemenea, alte milioane de români care au luptat și

murit de atunci încoace pentru idealul pe care și l-a însușit. Sper ca atunci cînd va veni ziua, istoria să-și aducă aminte de mine fără nici un alt nume adăugat alături de Mihai, pur și simplu ca despre un român care a fost mîndru să poarte același nume și care a adăugat motive de mîndrie numelui de Mihai.”

(Dragi cititori, din serialul nostru „File de istorie”, din pagina a 8-a, de această dată puteți cunoaște figura „celui mai viteaz dintre români”, cum îl descria Nicolae Iorga pe Mihai Viteazul.)

Poșta redacției

Stimată redacție,
 pentru început permiteți-mi să vă urez tradiționalul „La mulți ani!” cu prilejul împlinirii venerabilei vîrste de 50 de ani, de cînd *Foaia românească* transmite cu ajutorul cuvintelor tot ceea ce este românesc, tot ce ține de viața românilor.

Menționez că nu am văzut nici un exemplar al revistei Dvs., dar am aflat de ea din emisiunea *Ecranul nostru*, pe care o urmăresc sîmbătă de sîmbătă.

Mă numesc Székely Ștefan, sînt învățător la Școala Avram Iancu din Cîmpia Turzii, județul Cluj. Ca „redactor” am editat cu copiii revistele *Ecoul*, la clasa la care predau, și *Crai nou*, la

nivelul școlii. În viitorul apropiat vă voi trimite ultimul număr din fiecare.

Am o propunere pentru Dvs. care se referă la organizarea concursului „Laudă cuvîntului românesc” în zece etape, în perioada septembrie-decembrie, iar finalul să fie în cadru festiv, la 15 ianuarie 2002, cu ocazia aniversării a 152 de ani de la nașterea poetului, Mihai Eminescu. Dacă este posibilă organizarea concursului, atunci vă voi trimite regulamentul, probele pentru cele 10 etape și metodologia de organizare a festivității de premiere din 15 ianuarie 2002.

Cu deosebit respect și considerație,

înv. Székely Ștefan, Cîmpia Turzii

Din cele mai vechi timpuri muntele a exercitat asupra oamenilor o atracție specială. Sacru prin excelență, el a fascinat și continuă să fascineze imaginația umană. Lăcaș al zeilor și loc de pelerinaj, muntele ocupă un loc central în cadrul marilor civilizații, ca spațiu al manifestărilor mitico-religioase esențiale. Este de ajuns să amintim excepționalele temple incașe de la Machu Pichu sau valoarea de simbol pe care o are muntele Fujiyama pentru japonezi, ca să dăm două exemple ale unor civilizații exotice pentru europeni.

Și la aceștia din urmă, muntele are semnificații aparte. Vechii greci credeau că zeii își au sălașul într-un munte – Olimpul, Prometeu a fost înălțuit pe o stîncă din Caucaz și exemplele ar putea continua. De asemenea, tradiția biblică face numeroase referiri la înălțimi muntoase unde se produc întîmplări cheie pentru istoria religioasă a poporului lui Israel și mai apoi a neamurilor: muntele Emaus, Muntele Măslinilor, Muntele Carmel, Golgota, ș.a.

Nici strămoșii românilor, tracii, nu fac excepție de la regulă. Ramura lor cea mai nordică, dacii – „cei mai viteji și mai drepi dintre tracii” – aveau și ei munții lor sacri. Cel mai celebru este Căgainon – muntele sacru care adăpostea peștera lui Zalmoxis, unde marele reformator mitic, cel care le-a propovăduit dacilor credința în nemurirea sufletului și starea de fericire după moarte, s-ar fi retras împreună cu discipolii săi pentru a-i iniția în tainele noii credințe și ar fi reapărut după 4 ani.

Urmașii lui Zalmoxis, marii pontifi și căpeteniile militare în frunte cu regele făceau anual, la solstiții și echinoxuri, procesiuni în masă legate de cultul solar pe culmile domoale ale munților.

Pe acești munți considerați sacri, dacii au construit hieropole – orașe sfinte – trei la număr în opinia lui Romulus Vulcănescu: cea mai importantă și care s-a conservat cel mai bine – cea de la Grădiștea Muncelului, o alta pe Ceahlău, unde pînă în vremea lui Cantemir se zărea un simulacru de monument megalitic și o a

Muntele Găina, tradiție și actualitate

treia, în preajma Muntelui Găina.

Reminiscente ale acestor procesiuni s-au transmis mai apoi românilor în așa numitele „urcări pe munte”, care aveau loc între răsăritul și apusul soarelui. Acestea sînt menționate în tot lanțul Munților Carpați. Creștinismul le-a preluat mai apoi și le-a asimilat unor sărbători

creștine. Vom aminti două dintre aceste urcări pe munte, atît datorită locului unde se desfășoară – în legătură directă cu hieropolele dacice – cît și datorită rezistenței în timp și impactului asupra populației din zonă. Este vorba despre urcarea pe Ceahlău și Tîrgul de fete de pe Muntele Găina.

Prima are loc în 15 au-

gust, de Sfînta Mărie. Urcarea muntelui începe în ajunul sărbătorii. În dimineața ajunului urcă pe munte patru buciumași cu buciume de alun și adună vreascuri de jneapăn și de brad cu care întocmesc patru ruguri în cele patru puncte cardinale ale muntelui. La începutul asfințitului aprind simultan cele 4 ruguri și în-

cep să buciume îndelung, vestind celor de jos începea urcării pe munte.

Convoaiele ce urcau erau călăuzite de bătrîni, care mergeau solemn, căci ritualul impunea ca urcușul să fie făcut în liniște și să se încheie înainte de miezul nopții. Pînă dimineața perelinii strînși în jurul rugurilor trebuiau să stea de veghe și odată ce răsărea soarele se ridicau în picioare cu fața la răsărit și cu mîinile ridicate spre soare, după care îngenuncheau și mulțumeau cerului că au mai apucat un an să urce muntele. După cum spuneam, Biserica a asimilat aceste rituri păgîne, iar astăzi, la răsăritul soarelui, se oficiază slujba creștină de Sfînta Mărie.

În urmă cu două secole, asemănător trebuie să fi fost și urcatul pe Muntele Găina. Ceea ce îl deosebește de urcatul pe Ceahlău este aspectul oarecum exotic al urcării pe munte pentru a participa la un „tîrg de fete”. Dincolo de aspectul pragmatic al acestui tîrg – acela că pentru locuitorii răsărați prin munții și văile din preajmă era un bun prilej să-și găsească pretendenți pentru fetele lor – există și un aspect magico-mitic, acela al logodnei oficiată laic pe o culme de munte, unde oamenii sînt mai aproape de Dumnezeu.

Cea dintîi referire la Tîrgul de pe Muntele Găina o avem din anul 1789, în poezia „Lakodalom napja az oláhoknál” a poetului maghiar Ábrahám Barsay, unde se vorbește de „tîrgul de fecioare din Apusenii”. O altă evocare aparține geologului sas Iacob Ferdinand Miller, din 1818. Două periodice maghiare din aceea vreme fac trimitere la ambii. Este vorba despre „Regélő” din 1833 (Bihari leány vásár – Tîrgul de fete în Bihor) și „Fillértár” din 1835 (A leány vásár Biharban). Aceste obiceiuri au atras atenția și altor literați maghiari, printre care Kazinczy și Jókai Mór. Acesta din urmă consacră tîrgului un întreg capitol din romanul „Sărmanii bogăți” (Szegény gazdagok) din 1861, dar și o lucrare independentă: „A geinai leányvásár”, publicată în anul 1859 în revista „Az Üstökös”.

(Continuare în pag. a 5-a)

Bihoreni de dincolo

La manifestările din acest an de pe Muntele Găina au fost invitați și membrii unui grup folcloric din Aletea. Preocupat să obțină o imagine cît mai bună a dansatorilor aleteni, fotoreporterul a surprins o discuție care merită consemnată datorită valorii ei de referință.

La auzul muzicii și la văzul dansului care li se păreau cunoscute, un bărbat și o femeie, probabil soț și soție, au început să discute, contrariu de costumele

dansatorilor, pe care nu știau în care zonă folclorică să le încadreze.

Ea: Dă inghe-or fii aișchea?

El: Bihoreni tra și fii, că joacă ca la noi.

Ea: Și muzica-i tăt aia, da dă ce-or fi îmbrăcați așe?

Moment în care fotoreporterul s-a văzut nevoit să intervină, explicîndu-le celor doi de ce sînt dansatorii îmbrăcați așa și că într-adevăr sînt bihoreni, dar din Bihorul „de dincolo”.

Ceea ce este important, dincolo de costumele diferite pe care le poartă, este faptul că perechea respectivă, oameni simpli de altfel, au sesizat fără nici o ezitare identitatea muzicii și a dansului din cele două Bihoruri. O dovadă în plus că identitatea comună tuturor românilor nu este un lucru abstract, inventat de intelectuali, ci este o realitate pe care oamenii de rînd o simt aproape organic.

S. U.

„Istoricii români și maghiari au avut, au și vor avea puncte comune”

Convorbire cu istoricul arădean dr. Kovács Géza

– *Stimate domnule Kovács Géza, profit de ocazia bursei pe care ați primit-o de la Academia Maghiară pentru a vă pune unele întrebări despre istoria celor două popoare pentru cititorii revistei Foia Românească.*

– Cunoscut revista de mult timp. Foia este o publicație de prestigiu a românilor din Ungaria. O citim și noi în Arad.

– *Domnule Kovács, publicați probleme de istorie atât în limba română, cât și în limba maghiară. Cum sînteți privit de cele două părți?*

– Da. Public studii, articole, cărți care ating unele probleme care nu s-au bucurat de receptivitate nici la unguri, nici la români. De pildă, cînd am scos o broșură despre Avram Iancu sau cînd am publicat o carte în memoria celor 13 generali executați la Arad. (Az Emlékező Város, október 6. Arad 1849-1999). Totuși, cred că divergențele istorice sînt provocate.

– *Unde vedeți dumneavoastră contradicțiile principale în interpretarea istoriei din partea română și partea maghiară?*

– Prima problemă este continuitatea. În istoriografia românească ea este un punct cardinal, iar în istoriografia maghiară este privită în mod sceptic. După părerea mea este inutil să se discute în această privință pentru că nu vom găsi niciodată calea comună și nici nu are rost să se pună în discuție. A doua problemă este Mihai Viteazul. Istoricii români, de la Bălcescu încoace, consideră că Mihai Viteazul a făurit pentru prima dată unirea celor trei principate și în mod exagerat acestea unificare apare în multe lucrări ca stat centralizat. Este o mare exagerare, nu a realizat nici un stat centralizat. Mihai Viteazul a fost ales ca princip în trei locuri, acțiunea a fost simbolică și nici nu a durat mult timp. Istoricii

maghiari privesc din această privință, întrucît Mihai a fost ales principe al Transilvaniei de Dieta Maghiară. A treia problemă discutată este revoluția de la 1848-1849 din Transilvania.

– *Vă referiți în special la Avram Iancu?*

– Nu la Avram Iancu. Iancu a fost elogiut și de presa maghiară pe vremea sa, și a fost considerat ca un revoluționar cinstit, dar poate puțin prea visător. Nu aici este problema. Problema este în sine. Deoarece aici istoriografia română greșeste cînd extinde problema Ardealului și asupra teritoriilor care nu aparțineau Transilvaniei.

– *La ce teritorii vă gândiți?*

– Banatul și Crișana nu făceau parte din Ardeal. Principatul Transilvaniei era dincolo de Piatra Craiului și dincolo de Zam. În acest fel totul este cam mistificat. Nu vorbim despre Eftimie Murgu, nu vorbim despre bănațeni, nu vorbim despre deputații români din Crișana, care făceau parte din Coroana Ungară și nu din Principate. Este o altă chestiune că lupta românilor a avut consecințe, efecte și în aceste zone. Dar ca istoric, accentuez, totul este mistificat.

– *Domnule Kovács, sînteți specialist în istorie economică. Apropo de iobagi, de situația lor reală: care este adevărul istoric?*

– Iată o altă problemă interesantă în care se pare că și tinerii istorici români și-au schimbat punctele de vedere. Iobagul a fost privit din punct de vedere al luptei de clasă a marxism-leninismului, cînd totul a fost prezentat eronat. Dar acum, chiar și academici-anul David Prodan a reconsiderat problema. În primul rînd, să luăm nobilimea. Ea este o clasă conducătoare într-un stat feudal. Evident că, întrucît majoritatea nobilimii era maghiară, situația iobagului a fost prezentată ca asu-

prare maghiară din perspectiva istoriei trecute. Dar asupra ei privea și iobăgimea care nu era neapărat română. Pe urmă, istoria a uitat că exista și așa-zisa nobilime mică, „opincarii”, dintre care foarte mulți nobili mici erau de origine română.

– *Vă rog să dați cîteva exemple.*

– În zona Severinului, a Hațegului, chiar și în zona Hălmașului erau nobili români potrivit diplomelor primite. Unii cu puțin pămînt, alții chiar și fără pămînt. Dar, să nu mergem mai departe. Iobăgimea a fost o pătură productivă, producătoare. Deci ca producători, iobagii erau totodată și gospodari. Iobagul nu trebuie privit ca un nenorocit care este jefuit, bătut, etc. El este un gospodar, un țaran, o gazdă care produce, care dispune de pămînt, are zestre de animale, unelte. Dar în același timp, sarcinile sale sînt mari în raport cu averea posedată.

– *V-aș ruga să-mi vorbiți despre cartea publicată la Seghedin: „Dezvoltarea demografică a Banatului după izgonirea turcilor”, carte care a suscit un mare interes nu numai în rîndurile specialiștilor (A Bácság Demográfiai és Gazdasági Fejlődése 1716–1848, Szeged 1998).*

– Cartea privește Banatul după izgonirea turcilor, cînd ajunge sub conducerea directă a Vienei. Vreau să arăt cu date statistice că regiunea, fiind sub administrație imperială directă pînă în 1780, a avut un alt statut. Aici, hai să zicem, germeii capitalismului s-au înrădăcinat mult mai devreme. La un moment dat, Banatul a fost avansat cu 100 de ani înaintea altor provincii, chiar și pînă în prezent.

– *Vă referiți la sistemul de muncă, la unelte de producție, la gîndire?*

– Nu vreau să fac politică, dar nu este întîmplător că poporul s-a răscolat

împotriva lui Ceaușescu tocmai la Timișoara. Această zonă, această regiune a fost întotdeauna înaintată atît economic, cît și în mentalitate.

– *Cum s-a făcut colonizarea Banatului?*

– Aici au fost aduși o serie de coloniști din vestul Europei care au introdus o tehnologie occidentală, un sistem occidental. Să nu uităm că atunci cînd au venit coloniștii șvabi, francezi și spanioli, cînd ei au depus bazele satelor lor, în anul următor a funcționat deja și școala, și biserica. Ei au venit cu învățătorul și cu preotul lor. Dar aș vrea să spun că, trăind împreună mai multe nații, conviețuirea era mult mai pașnică, mai tolerantă.

– *Domnule Kovács, ați putea să-mi vorbiți despre puncte de convergență dintre români și maghiari?*

– Puncte de convergență sînt foarte multe. În primul rînd conviețuirea. Știm foarte bine că în Ardeal sînt sute și sute de sate jumătate românești, jumătate ungurești. Numai pînă le desparte. Nu erau probleme, pentru că interesele erau comune.

– *Vorbiți-mi despre istoricul Andrei Veress.*

– Veress a colaborat cu Giurescu ani de-a rîndul și cu Nicolae Iorga, cu toate că au avut multe discuții contradictorii pe teme istorice. Veress era un grafoman, numai corespondența sa este de peste 17000 de scrisori (nepublicate). El a scris bibliografia româno-maghiară din care s-au publicat trei volume. Sperăm că se va publica și volumul al patrulea.

– *Cred că personalitatea Veress ar fi un foarte important factor de cunoaștere și apropiere între cele două popoare și culturi. De ce nu se face mai mult pentru cunoașterea lucrărilor respective?*

– Pentru că în momentul de față nu este la modă. Astăzi se caută mai mult interpretările, reconsidera-

rile. Ne amintim că atunci cînd a venit metoda marxist-leninistă, totul a trebuit reconsiderat, reinterpretat. Acum reconsiderăm din nou. Dacă urmăriți lucrările de istorie contemporană, tocmai acestea sînt acum la modă.

– *Există legături, colaborări între academiile sau institutele de istorie din România și Ungaria?*

– Între cele două academii există o oarecare colaborare, dar în general ea este doar formală. Mai bune sînt legăturile dintre institutele de istorie din București și Budapesta, mai puțin din partea Clujului. Există formal și o comisie mixtă istorică româno-maghiară. Cea mai mare problemă este că lipsesc informațiile reciproce. Adică revistele de specialitate din România nu prea fac recenzii despre cărți de istorie apărute în Ungaria și nici invers. Ar fi foarte necesar schimbul reciproc de informații.

– *Se va ajunge în viitor la o masă verde la care istoricii români și maghiari să aibă puncte comune de înțelegere, să ajungă la un numitor comun?*

– Puncte comune au avut, au și vor avea istoricii români și maghiari, chiar și în cele mai dificile perioade istorice nu s-au tăgăduit legăturile lui Mircea cel Bătrîn cu statul maghiar în privința luptelor antiotomane sau colaborarea domnitorilor români cu Iancu de Hunedoara sau cu principii ardeleni. Interesele erau comune. Problemele apar atunci cînd se scot la iveală, ostentativ, situații istorice mai ascuțite.

Convorbire realizată de
Mihai Cozma, Budapesta

Foia românească
poate fi citită
și pe Internet
www.foaia.com

Muntele Găina, tradiție și actualitate

(Urmare din pag. a 3-a)

În toate aceste lucrări accentul cade pe elementul pitoresc al „vinderii” și „cumpărării” fetelor de la țirg. Informațiile despre „țirgul de fete” au ajuns și într-o carte italiană intitulată „L'amore, le Domne e il Matrimonio” (1871), unde în capitolul „Mercato di domne nelle Valachia d'Ungheria”, obiceiul este extins și asupra altor zone românești.

Pentru noi, românii, muntele în general are și o conotație etnică specială. Muntele a fost cel care ne-a ocrotit ființa națională atunci când am fost nevoiți să ne retragem din fața puhoaielor de nechemai ai istoriei, care, necunoscând tainele munților, s-au mulțumit cu ceea ce găseau în cîmpie și nu au reușit să ne contamineze esența etnică.

Un exemplu grăitor în acest sens este mărturia unui călător evreu, rabinul Benjamin de Tudela, care în anul 1170 ajunge pînă la

poalele Munților Pindului și spune cu vădită admirație despre românii (macedoromânii) care trăiesc acolo: „De acolo începe Valahia, ai cărei locuitori trăiesc prin munți. Este nația cunoscută sub numele de valahi, care sînt ușori ca cerbi. Nimeni nu se poate război cu ei, nici un rege nu poate domni asupra lor.”

Tot astfel, și Muntele Găina are în conștiința românilor și o conotație etnică. Țirgul de pe munte le oferă ocazia de întîlnire românilor din trei zone etnografice distincte: Țara Moșilor, Țara Zărandului și Crișana, ceea ce în vremurile cînd aceste ținuturi se aflau sub stăpînire străină era un moment prielnic unei bune cunoașteri reciproce și implicat unei mai mari coeziuni etnice. Acest din urmă aspect al Țirgului de la Găina a devenit preponderent și a rezistat pînă în zilele noastre. Astăzi cea mai înaltă culme a muntelui este străjuită de o cruce închinată martirului Avram Iancu. Mun-

tele Găina deveni astfel, prin extensie, simbol național al tuturor românilor, în fiecare an fiind invitați să participe la spectacolele de pe Muntele Găina și reprezentanți sau formații ale românilor de peste hotare.

Nu putem încheia fără să amintim și dimensiunea tainic-spirituală pe care o are sărbătoarea de pe Muntele Găina din perspectivă creștină. „Țirgul de fete” se desfășoară în a doua decadă a lunii iulie, în preajma sărbătorii Sfîntului Ilie, or este știut faptul că, într-un moment de criză spirituală pentru poporul evreu, Sfîntul Ilie s-a urcat pe Muntele Carmel, făcînd dovada unei autentice credințe. Dumnezeu a trimis atunci un foc din cer, aprinzînd jertfa lui Ilie.

Putem afirma, fără teama de a greși, că adunarea românilor pe Muntele Găina, ocrotiți de Crucea Iancului, este o asemenea jertfă de recunoștință adusă martirilor neamului și lui Dumnezeu deopotrivă.

Sima Udrescu

Proiecte destinate românilor de peste hotare

Secretarul de stat din Ministerul Informațiilor Publice Doru Vasile Ionescu a declarat la începutul acestei săptămîni că imaginea destrămării comunităților românești de peste granițe se va schimba substanțial începînd cu 2002, prin aplicarea a 60 de proiecte coordonate de Consiliul Consultativ al Românilor de Pretutindeni – organizație ce se va înființa la începutul lunii

viitoare – și Comitetul interministerial. Doru Vasile Ionescu a făcut aceste declarații în cadrul dezbaterilor „România și românii de peste hotare”, care s-au desfășurat la Universitatea de Vară de la Izvorul Mureșului. La discuții s-a subliniat, de asemenea, necesitatea concretizării ideilor strategice de parteneriat româno-român, prin sprijinirea efectivă a școlilor, bisericilor, de

protejare a limbii române și oferirea unui suport logistic și juridic în acord cu legislația europeană și internațională. La Izvorul Mureșului, unde se desfășoară pînă pe 20 august cea de-a 4-a ediție a Universității de Vară, aproximativ 100 de cursanți din țară și de peste hotare vor dezbate teme de interes actual, întruniți sub genericul „Românii și integrarea euro-atlantică”. (Rador)

Proverbe, sentințe, aforisme latine

- Adversus solem ne loguitur (Erasmus)
Nu te împotrivi cu ceea ce e clar ca soarele.
- Age, quod agis!
(Hobbes)
Îndeplinește-ți datoria!
- Breviter, sed bene (Persius)
Pe scurt, dar bine (esențialul)
- Dens otiosis non adest
(Horatius)
Dumnezeul nu ajută leneșii
- Exitus acta probat
(Ovidius)
Sfîrșitul consfințește fapta.

Așteptăm scrieri pentru CALENDARUL ROMÂNESC 2002

Stimați Cititori, dragi Colaboratori, ca în anii trecuți așteptăm și în aceste săptămîni scrieri pentru calendarul din anul viitor. Vă rugăm să ne trimiteți interviuri, studii, scurte articole, fotografii care sînt de larg interes și care se potrivesc unei publicații antologice cum este CALENDARUL ROMÂNESC.

Așteptăm scrierile Dumneavoastră pînă la data de 30 septembrie a.c. pe adresa Foi, și vă mulțumim anticipat, conținînd pe colaborarea oricărui Cititor.

Pentru înlesnirea muncii de redactare ar fi util ca, în limita posibilităților, textele să ajungă la redacție pe dischetă sau e-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu.

În semn de apărare responsabilă a interesului nostru adevărat

Ultima dată Foaia românească, în loc de vineri, mi-a sosit abia luni la prînz. Se întîmplă. Poșta noastră nu întotdeauna stă la înălțimea situației. Spun asta numai fiindcă luni dimineața un prieten mă întrebă: vei răspunde oare la articolul semnat de către domnul Traian Cresta, președintele Autoguvernanii pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU)?

Bine, dar de ce să plictisesc lumea cu niște probleme zilnice, are fiecare din ele. Important este că Foaia a sosit, iar eu m-am așezat să citesc cu viu interes, ce ne spune nouă, conform vorbeii ungurului „oițelor negre” AȚRU-I? Folosesc formula dinadins, fiindcă după prima lectură trebuia să mă mulțumesc cu o căpiță de lucruri, verzi și uscate, adunate fără linie de conduită, fără logică.

Și-atunci am început să-mi pun obișnuitele întrebări. Iată prima: oare AȚRU e capabilă numai de afită? N-are rost să iau la rînd superficialitățile formale, administrative. Era cît pe aci să spun și protocolare, dar mi-am dat seama că pentru demnitatea AȚRU asta e tămîie, ceva scris în chinezește. Fără să-mi revendic dreptul de a mă pronunța în numele excelentului ambasador al României, domnul Petru Cordoș, după mine e vorba despre o fugă dinaintea adevărului, vina fiind a noastră, cei care am îndrăznit să ne ridicăm glasul, să ne spunem părerea, fără să ne informăm, nu știu unde, asupra adevărului.

Întrebarea următoare: care adevăr? Sincer să fiu, reacția mea în urma primei lecturi a articolului în cauză a fost: da, poate să fie numai corect și cinstit să discutăm problemele care ne frămîntă, cu care ne zbatem, nu de ieri, ci de la schimbarea de regim încoace. Nu le repet, ele sînt, din păcate, doar cunoscute, nu și rezolvate. Rămîn, deci, cu ale mele, fără să cunosc poziția AȚRU-lui, (repet, organ suprem al românilor din Ungaria), în legătură cu modificarea Constituției, a legii electorale și cea pri-

vind naționalitățile sau legat de chestiuni importante din punct de vedere al reducerii încordării în relațiile ungaro-române, cum ar fi așa-numita lege a statutului sau propunerea primului ministru Orbán Viktor făcute recent la Țirgu-Mureș omologului său român Adrian Năstase, privind alcătuirea legii statutului și în România, acordînd sprijin românilor care trăiesc în Ungaria. Să mai înșir?...!

În această situație, e absolut necesar ca și noi să ne ridicăm la responsabilitatea, la nivelul, cerințelor și al sarcinilor noi. A începe să ne aruncăm cu noroi nu poate să ducă la eforturi comune în vederea realizării țelurilor, și ele comune. Iar dacă cineva nu e în stare să înțeleagă glasul timpului, e mai bine să tragă concluziile, cu consecințele lor inevitabile, și nu să se refere mereu la statute și regulamente, și așa vai de ele.

Am lăsat la urmă titlul. N-am să intru în discuție cu niște cuvinte puse una lîngă alta, în mod arbitrar de către unii „lideri”, „persoane”. Fuga din fața responsabilității e un lucru admis dar nu e de iertat. Și-atunci întreb respectuos: oare ce e mai imoral, a o lua la fugă sau iresponsabilitatea? Eu zic să decidă istoria, istoria noastră și comunitatea românilor din Ungaria. Mai ales dacă, pusă în fața unui nou și serios semn de întrebare, vrea să se ferească de pericolul, conturat la nivel superior, al dispariției totale. Fiindcă asemenea cuvinte declarate nu demult la Tușnad, sună grav. Mie, în orice caz, chiar și la primul auz, îmi aduc aminte de zicala: „Casa arde, dar baba se piaptănă la fîntînă în liniște”. Noi, din păcate, nici nu ne pieptănăm, nici nu ne scărpinăm capul în vederea găsirii modalităților de a ne alinia acelora care, desigur, se vor împotrivi acestei tendințe de a da foc caselor noastre.

Dacă ar fi să întreb, împreună cu clasicii politici și literari, „ce-i de făcut?”, aş răspunde fără să ezit: ce altceva, dacă nu asta!

Al. Ardelean

O piatră de aducere aminte

Tabăra Creștină Internațională Brădățel 2001

Timpul de vară aduce în fiecare an cu sine nevoia de relaxare, de odihnă, de punere de-o parte a povorilor, a responsabilităților, fie chiar pentru câteva zile. Se organizează astfel tabere, excursii, mici sau mai îndelungate evadări din obșnuitul care ne înconjoară zilnic. Sunt unii care se întreabă însă, dacă e bun acest obicei de a călători departe de casă, de a participa alături de alți oameni la taberele care se organizează.

Campus Crusade for Christ, una dintre cele mai mari organizații creștine din lume a afirmat că 75% din cei peste 10.000 de angajați l-au primit pe Isus Cristos în viața lor în timpul unei tabere sau excursii de recreere.

John Westerhoff, unul dintre cei mai renumiți pedagogi creștini susține că importanța acestor momente de relaxare este aproape de neînlocuit în experiența educației creștine. De ce? Pentru că în

cruri noi. În acest cadru ia naștere un sentiment puternic al comuniunii și al apartenenței. Lăsarea în urmă, pentru un timp, a familiei și a bisericii dă posibilitatea de a petrece mai mult timp împreună. Într-o tabără va fi timp pentru a dezvolta relații și implicat pentru a ne concentra asupra creșterii spirituale și personale.

În special tinerii sunt mult mai sensibili și mai deschiși din punct de vedere spiritual în timpul ieșirilor. Taberele și excursiile par a fi locuri unde tinerii îngăduie lui Dumnezeu să le vorbească și să-l cheme la a duce o viață după voia Sa. Deseori am avut posibilitatea să întâlnesc tineri care au luat decizia de a înceta o prietenie nepotrivită cu o persoană de sex opus, sau de a se dedica mai profund lui Dumnezeu în timpul unei tabere. Un alt aspect important al taberelor și excursiilor este că acestea construiesc amintiri care vor dura o

Tineri români creștini din diferite țări la o fotografie comună

ment pentru orice idee este acțiunea concretă. Faptul că e important și bine să participi la un timp de tabără este susținut de grupul de băieți din Biserica Baptistă Română din Micherechi, care în perioada 29 iulie – 4 august 2001 au participat la cea de-a cincea ediție a Taberei Creștină Internațională Brădățel din România. Sub egida "Omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit, cu totul destoinic pentru orice lucrare bună" (2 Timotei 3:17), tineri din SUA, Canada, Australia, Germania, Austria, Ungaria, Moldova și România, timp de câteva zile s-au reunit pentru a cunoaște frumusețea părtășiei prin intermediul jocurilor sportive, a concursurilor muzicale, a drumețiilor, a competițiilor de orientare turistică, a studiilor biblice.

O minte iscusită spunea că între timpul de citire a unei cărți și timpul petrecut la picioarele unui înțelept, întotdeauna ar alege a doua posibilitate. Și tinerii prezenți în tabăra de la Brădățel au avut ocazia fericită de a petece un timp de ucenicizare în prezența unor oameni cu inimă pentru Dumnezeu și pentru lucrarea Lui. Seminariile pe diverse teme de etică creștină, susținute de personalități bine cunoscute din lumea creștin evanghelică, precum frații Petru Dugulescu, Viorel

luga și Cristi Rață, cu siguranță vor rămâne repere esențiale în luarea unor decizii înțelepte în viață.

Ca de fiecare dată când tinerii se simt bine împreună ei nu s-ar mai despărți. Tinerii de la Biserica Baptistă Română din Micherechi alături de tinerii din SUA, Canada, Australia, Austria și Germania au participat duminică 5 august 2001, ca o prelungire a timpului de tabără, la ser-

viciul de închinare al Bisericii Baptiste Betel din Timișoara. Astfel au luat parte la sărbătoarea bisericii prilejuită de un botez Nou Testamental, iar în cadrul programului de după amiază s-au reunit într-un grup al celor care recunosc domnia lui Cristos și o proclamă prin cântare.

În rândurile care urmează i-am rugat să împărtășească cu noi câteva impresii:

Mi-a plăcut foarte mult această tabără fiindcă am avut ocazia să cunosc tineri din diferite țări. E un lucru deosebit să stai de vorbă cu tineri care trăiesc într-o altă cultură, care vorbesc o altă limbă, au un alt program de pregătire școlară. E de ajutor ca în fiecare an să întâlnești în această tabără alfel de tineri de la care poți învăța lucruri noi și bune. (Gheorghe Petrușan)

M-am bucurat mult de părtășia pe care am avut-o în această tabără. Nu ai de multe ori ocazia să te rogi, să studiezi Cuvântul lui Dumnezeu împreună cu tineri din alte țări. Doresc ca tot ceea ce am învățat să practic în viața mea. (Iosif Gherman)

Apreciez foarte mult modul în care a fost organizată tabăra din acest an. Organizatorii taberei, frații Samuel Tuțac și Matei Istudor au adus elemente noi și foarte eficiente în acest an, pentru desfășurarea taberei. Împărtășirea pe grupe care să cuprindă tineri din toate țările reprezentate a fost o idee foarte bună. Mi-a plăcut atmosfera din grupa a cărei lider am fost, pentru că s-a simțit părtășia frățească și entuziasmul tineresc, și ca dovadă că am fost câștigătorii competiției pe grupe. (Gheorghe Berényi)

A fost o săptămână binecuvântată din toate punctele de vedere. M-am simțit foarte bine și cel mai mult mi-a plăcut timpul de laudă și închinare. Toate programele taberei au fost organizate bine, exemplar așa spune. Tinerii au fost mai prietenoși, mai deschiși unii cu alții. Ne-am putut cunoaște mai bine și ca urmare a faptului că am fost împărțiți pe grupe. Am învățat mult în tot acest timp și sunt motivat să lucrez cu mai multă destoinicie în lucrarea din biserică. De asemenea vreau să particip și la ediția viitoare. (Gheorghe Pătaș)

Pastor Daniel Burtic

Cei șase tineri din Micherechi

timpul de tabără oamenii pot să înnoade cele mai bune și frumoase relații, pot să întărească prietenii mai vechi sau au posibilitatea să întâlnească oameni noi, și să învețe de la ei lu-

viață. Fiecăruia ne place să ne relaxăm mintea în prezența unui gând plăcut, fie acesta chiar o amintire legată de un timp demult scurs.

Dar cel mai bun argu-

„Biserica a fost mama spirituală a poporului român” – *Mihai Eminescu*

Sfinții Mucenici de la Niculițel

„Poporul nostru s-a născut deodată ca neam românesc și creștin” – spunea *Dumitru Stăniloae*. Cei mai vechi monahi creștini ai pământului românesc sînt atestați documentar în spațiul miraculos al Dobrogei (Scythia Minor), călcat și sfințit de *Marele Apostol Andrei*, cel dintîi chemat. Spre sfîrșitul sec. al II-lea, creștinismul era atît de răspîndit, încît Biserica s-a organizat aici într-o episcopie cu sediul la Tomis (metropola politică a Scîției Mici). Tăria credinței și largă răspîndire a creștinismului în provinciile romane de la Dunărea de Jos sînt dovedite și de marele număr al celor care s-au în-cununat cu moarte mucenicească înainte de Constantin cel Mare prin Edictul de la Milan (313) și chiar pînă la moartea lui Liciniu, în anul 325. Între aceștia se află și cei patru care, mărturisindu-L pe Hristos, primesc moarte martirică la Noviodunum, cel mai probabil în timpul

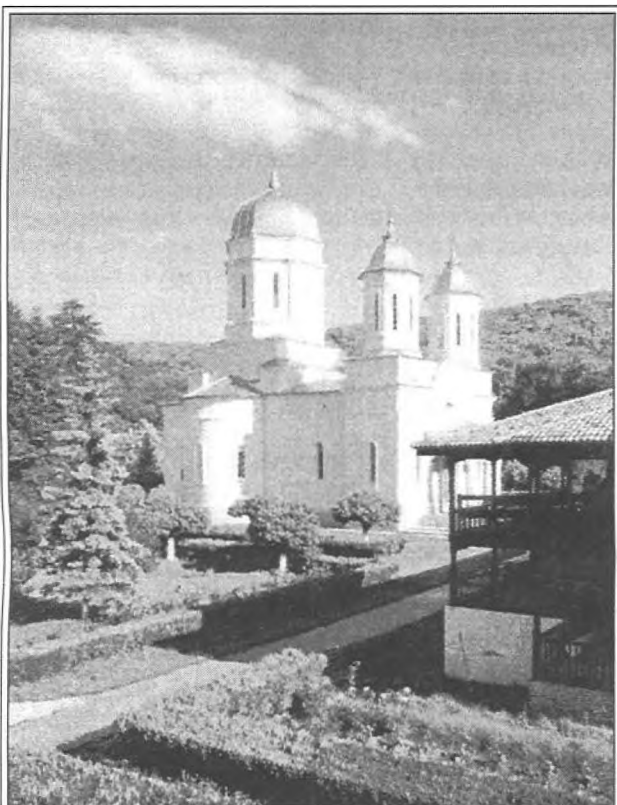
persecuției lui Dioclețian și Galerius (303-304) sau a lui Liciniu (319-323): *Zodikos, Attalos, Kamasis și Philippos*. Existența lor este menționată, la 4 iunie, de cel mai vechi martirologiu răsăritean, Martirologiul siriatic, scris între anii 370 și 380, și de Martirologiul ieronimian (sec. VII). Vechiul oraș Noviodunum (Isaccea de azi – jud. Tulcea) era în sec. I-VI unul

dintre punctele strategice din zonă și important centru comercial la Dunăre. Surse creștine, arheologice și istorice dovedesc că, de-a lungul primelor secole, aici au fost martirizați 36 de creștini.

În urmă cu trei decenii, la 10 km sud de această așezare, în martyronul de sub altarul bazei paleocreștine din comuna Niculițel s-au găsit osemintele întregi ale celor patru. În 1971, în urma ploilor abundente de vară, șuvoaiele de apă au dezvelit, pe o uliță lăaturalnică din comuna Niculițel, o cupolă de piatră și cărămidă păstrată intactă (datată 319), precum și temelile unei baze paleocreștine cu două nivele, avînd dimensiuni cu adevărat impresionante (36 m lungime și 14 m lățime) pentru acea epocă (sec. IV d.Hr.). Cînd a fost deschisă cripta, pe 29 septembrie 1971, la primul etaj a fost găsit un sicriu comun, păstrînd împreună moaștele întregi ale celor patru creștini. Sub boltă, două inscripții grecești incizate pe pereții din partea de nord și din cea de sud, vopsite în roșu, indicau cine sînt aceștia: Martirii Zoticos, Attalos, Kamasis și Philippos. La 17 ianuarie 1973, sfintele moaște au fost aduse la Mănăstirea Cicoș și depuse într-o simbolică raclă comună, de unde nu au mai fost scoase pînă pe 3 iunie 2001.

Mănăstirea Cicoș moștenește tradiții monahale ce coboară pînă în primele secole de creștinism, prin participarea unui episcop de la Tomis la primul Sinod ecumenic (325). Spre sfîrșitul sec. al XVII-lea, pe locul pe care avea să se întemeieze Mănăstirea Cicoș exista un schit de sihaștri, pustiit de cetele care devastau așezămintele creștinilor. A fost cîtorită în 1833 de trei călugări români: Visarion, Gherontie și Isaia. Toți trei au îmbrăcat rasa monahală la Mănăstirea Neamț și au venit în Dobrogea după ce viețuiseră cîțiva ani la Athos. Se spune că au sosit de la Sfîntul Munte cu o corabie, pe Dunăre, la Isaccea. De la o musulmană au cumpărat o bucată de pămînt lîngă dealul zis al Cicoșului (fiindcă noaptea se auzea uneori cîntecul unui cocoș sălbatic) și au ridicat o biserică și adăposturi. Povestea Mănăstirii Cicoș străbate secolele cu mare folos duhovnicesc. La scurtă vreme după ce ÎPS Teodosie a devenit

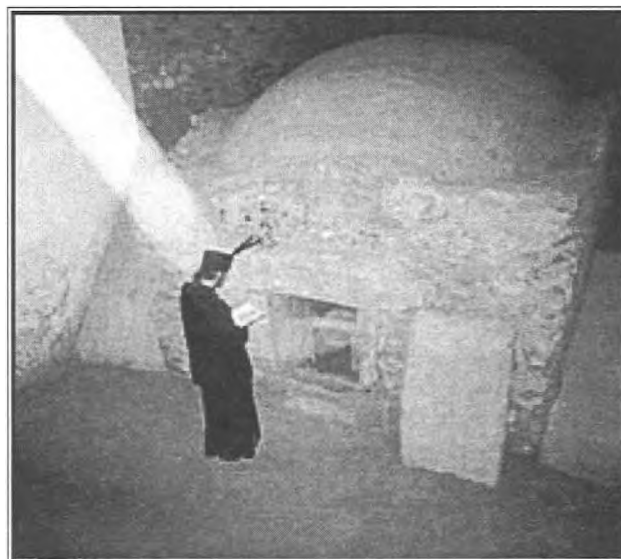
Arhiepiscop al Tomisului și la nici două luni de la numirea Protosinghelului Andrei, ca stareț la Mănăstirea Cicoș, se hotărăște celebrarea celor 30 de ani de la descoperirea Martirilor Zotic, Atal, Camasis și Filip. Mii de credincioși și-au început pelerinajul în Duminica Rusaliilor (Pogorîrea Sfîntului Duh), 3 iunie, așteptînd scoaterea sfintelor moaște care au fost purtate mai întîi la Isaccea, locul martiriului, pentru a ajunge spre seară, în bazilica paleocreștină unde s-au odihnit timp de șaptesprezece secole. Seara preoții au slujit, iar pe timpul nopții călugării au făcut priveghi, citînd din Psaltire. Pe 4 iunie, în ziua Sfintei Treimi – hram al Mănăstirii Cicoș – un sobor de 44 de preoți și diaconi dobrogeni a săvîrșit Liturgia la căpățul sfinților, în bazilica de la Niculițel. Au fost momente a căror intensitate nu poate fi descrisă în cuvinte. Există însă o mărturie: fotografia razei de lumină.

Biserica Mănăstirii Cicoș

(jud. Tulcea)

Ea adăpostește moaștele Sf. Mucenici Zotic, Atal, Camasis și Filip de la Niculițel. A fost construită în anul 1913, pictura fiind executată de milanezul Francisco da Biasse.

Mărturia luminii la Niculițel

(4 iunie 2001)

O rază puternică de lumină – care vine fără să aibă vreo sursă explicabilă – pătrunde în cripta-martyron, trecînd asupra capului acestui călugăr (este fratele Gelu de la Mănăstirea Dervent) care citește psalmi. Este o imagine prinsă în jurul orei 2.00, în dimineața zilei de 4 iunie, între fotografiile care urmau să immortalizeze momente ale unei atît de rare procesiuni. Sfintele moaște ale mucenicilor Zotic, Atal, Camasis și Filip au petrecut aici noaptea de 3 spre 4 iunie 2001, privegheate în rugăciune de cîțiva călugări de la mănăstirile Cicoș și Dervent.

File de istorie pentru copiii români

5

400 de ani de la moartea
lui Mihai Voievod Viteazul

Auzit-ați de-un Mihai
Ce sare pe șapte cai
De strigă Stambulul „vai”!
Auzit-ați de-un viteaz
Care veșnic șade treaz
Cînd e țara la necaz...
(Cîntec popular)

În „Monografia Comunei Micherecheanul”, alcătuită de micherecheanul Teodor Pățașiu (1867–1942), e amintit un singur erou din istoria românilor: Voievodul Mihai. E adevărat, sîrguinciosul micherechean nu are cuvinte de laudă, nici de mîndrie pentru Mihai Viteazul: „Gloriosul și Vitiazul Bocskay István principele Ardealului de mai tîrziu văzînd prada ce au făcut în Ardeal Voievodul Mihai și Basta Generalul Austriac nu au putut mai mult suferi ca viteaza nație Ungurească să fie gonită din drepturile ei...”. Deși printre cărțile sale se număra și cea a lui Nicolae Iorga – „Scurtă istorie a lui Mihai Viteazul”, Pățașiu pare mai degrabă apropiat de însemnările despre voievodul muntean făcute de un contemporan al acestuia, cronicarul ungar Szamosközi István, care nu prea avea motive să-l prețuiască pe fiul din flori al lui Pătrașcu vodă, valahul Mihai (care vorbea foarte bine și ungurește). De altfel, întreaga istoriografie maghiară are un punct de vedere special asupra personalității și faptelor voievodului. Desigur, pentru istoria românilor, Mihai Viteazul rămîne un simbol al neamului, un iubitor de țară și de credință și un războinic talentat, fiind cel care a îndrăznit și a reușit – pentru puțină vreme – să cîrmuiască laolaltă toate provinciile locuite de români. S-a

născut în 1557 în Muntenia și încă de tînră s-a priceput în a-și aduna o mare avere; la 31 de ani era mare stolnic (un fel de administrator care avea în grijă pregătirea meselor domnești, fiind șef al bucătarilor, pescarilor și grădinarilor) și stăpînea 20 de sate. Avea o fire ieșită din comun, căci multe legende au rămas despre isprăvile sale: pe la 1590 a fost condamnat la moarte prin tăierea capului, dar se povestește că atunci cînd hoherul i-a văzut înfățișarea falnică și cruntă, i-a căzut securea din mîini, iar domnitorul țării, Alexandru cel Rău, l-a iertat. Însă destinul avea să i se împlinească în 1601...

La 1593 Mihai devine voievodul Țării Românești. E numit de Poarta otomană, căreia țara îi era supusă (pe acest an, tributul cu care Țara Românească își răsкупăra relativa libertate atinge maximul de 155 000 de galbeni). Pentru acest fapt, Europa nu îl privea cu încredere. Dar voievodul și-a oferit imediat serviciile Ligii Creștine, inițiată de împăratul austriac și de papă. În lupta împotriva turcilor, Mihai Viteazul, principele Transilvaniei (Sigismund Báthory) și domnul Moldovei (Aron vodă) hotărîsc „ca să fie nedespărțiți unii de alții”. Cînd turcii se înfățișează la Mihai și-i cer tributul, acesta dă poruncă să-i omoare pe toți. Răspunsul războinic din partea otomanilor era acum sigur. Ca să-și asigure ajutorul Transilvaniei, voievodul Mihai e nevoit a recunoaște suveranitatea lui Sigismund Báthory asupra Munteniei, el rămînînd de-acum doar un supus al principelui ungar, și nu mai avea voie să se intituleze „domn din

Stimați dascăli, iubiți copii,

cu credința că vă poate fi de folos, continuăm în numărul de față serialul ce cuprinde cunoștințe elementare despre istoria poporului român. Scurtele „lecții” nu respectă ordinea cronologică, obișnuită în manualele de istorie. Dar la sfîrșitul serialului, aceia care vor urmări număr de număr săptămînalul românesc își vor putea alcătui o carte de istorie; iar cei care în final vor trimite pe adresa noastră *sumarul* acestei cărți, cu titlurile „lecțiilor” așezate în ordine cronologică, vor avea parte de un premiu: o excursie avînd ca scop vizitarea unui obiectiv istoric românesc. Deși e încă vacanță, apelăm la însuflețiiții noștri pedagogi să-și îndrume învățăceii și să-i îndemne să-și alcătuiască prima lor carte de istorie a românilor.

mila lui Dumnezeu” și nici să-și numească statul „țara noastră”.

Turcii – aliați uneori și cu tătarii – își sporesc atacurile spre Țara Românească, un prag pe care l-au trecut deseori în campaniile lor spre Apus. Oastea lui Mihai Viteazul respinge multe atacuri, ajutat de credincioșii săi, frații Buzești și sîrbul Baba Novac. O victorie importantă este cea de la Călugăreni, (o localitate situată în zona mlăștinoasă a pîrului Neajlov, între Giurgiu și București), cînd Mihai Viteazul reușește să captureze steagul verde al turcilor. În această luptă moare Pașa Hasan al Timișoarei; despre acest episod, George Coșbuc a scris cunoscuta poezie chiar cu titlul *Pașa Hasan*.

Mihai Viteazul își întărește pozițiile prin tratatul pe care îl semnează cu Rudolf al II-lea, împăratul austriac, de la care va aștepta ajutor pentru întreținerea armatei. Nemulțumiți de succesele voievodului muntean, principele Transilvaniei, cancelarul Poloniei și domnitorul Moldovei, Ieremia Movilă, hotărîsc să-l înlăture pe Mihai de la domnie. Dar în octombrie 1599, Mihai vodă înfrînge la Șelimbăr armata ardeleană și intră victorios în Alba Iulia: întreaga Transilvanie trece acum sub conducerea lui. Peste o jumătate de an, îl alungă pe Ieremia Movilă și ocupă și Moldova. Mihai Viteazul se intitulează acum în actele oficiale „domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei”. În Dieta Transilvaniei, Mihai acordă unele înlesniri pentru românii ardeleni care, deși erau cei mai numeroși, nu erau recunoscuți nici din punct de vedere național, nici religios. A introdus în sfatul princiar cîțiva boieri munteni, iar acum, în cancelarii, pe lîngă maghiară și latină devine oficială și limba română. A ridicat mai multe biserici ortodoxe pentru românii ardeleni: la Alba Iulia, la Ocna Sibiului, la Tîrgu Mureș, la Rîmeț. Mihai Viteazul a obținut de la împăratul Rudolf al II-lea recunoașterea bisericilor ortodoxe din Transilvania printre religiile oficiale.

Nemeșii unguri nu erau liniștiți văzînd cum țaranii valahi încep să ridice capul „încurajați de încrederea că au domn din neamul lor”, după cum scrie cronicarul ungar. Se pregătește o revoltă împotriva lui Mihai: nobilii unguri și generalul imperial Gheorghe Basta îl înving pe voievod la Mirăslău (între Turda și Cluj). Învîgătorii intră în Alba Iulia, dărîmă catedrala ortodoxă și îi omoară pe oamenii lui Mihai. La scurt timp, polonii ocupă Moldova. Însă Mihai primește acum ajutorul împăratului Rudolf al II-lea, protectorul său. Generalul imperial Gheorghe Basta n-are încotro, primește poruncă să lupte alături de Mihai. Cei doi înving la Gurăslău, pe valea Zalăului, trupele principelui Sigismund Báthory. Însă stăpînirea Ardealului e rîvnită și de Basta, care nu-l recunoaște ca principe pe voievodul român. Astfel s-a născut planul diabolic al uciderei lui Mihai Viteazul. Să ascultăm cum a rămas această tristă filă de istorie, întîmplată acum 400 de ani pe Cîmpia Turzii, în cronica *Letopisețul cantacuzinesc*: „Iar cînd fu într-o dimineață, văzu Mihai-vodă oastea nemțească viind cîtră cortul lui, și socoti că acesta sînt ajutor, și nimica de dîșii nu se temea. Dar ei, proclești, nu au fost ajutor, ci vrăjmași... Leși Mihai-vodă înaintea lor vesel și le zise: Bine ați venit, voinicilor, vitejilor! Dar ei se repeziră asupra lui ca niște dihănnii sălbatece. Ci unul dete cu sulita și-l lovi drept în inimă, iar altul degrab îi tăie capu... Și căzu trupul lui cel frumos pentru că nu știuse, nici împrilejise sabia lui cea iute în mîna lui cea vitează. Și-i rămase trupul gol, în pulbere aruncat... Și rămaseră creștinii și Țara Românească săraci de dînsul...”

Capul voievodului a fost adus în Țara Românească de un om de încredere al lui, paharnicul Turturea, și a fost înmormîntat la Mănăstirea Dealul, lîngă Tîrgoviște. Aici, credinciosul prieten Radu Buzescu și soția sa au așezat o placă pe care scrie: „Aici zace cînstitul și răposatul capul creștinului Mihai, marele voievod ce au fost domn Țării Românești și Ardealului și Moldovei...”

Film despre Mihai Viteazul

Cei care vor să vizioneze caseta video cu excelentul film istoric românesc *Mihai Viteazul* (în rolul principal cu actorul Amza Pelea) se pot adresa redacției noastre, la telefonul 66/463-152, e-mail: foaia@matavnet.hu sau personal la sediul din Giula, str. Gh. Doja nr. 8.

Mihai Viteazul intră în Alba Iulia, la 1 noiembrie 1599

Doi frați, doi medici: unul al trupului, iar altul al sufletului

Să revenim la prezentarea tinerilor noștri care au hotărât să-și realizeze visele, bazându-se pe învățământul din România, obținând diploma dorită în cadrul unei instituții românești. **Abel și Claudia Șereș** sînt doi frați din Chitighaz, care și-au continuat studiile în România, la Oradea. Claudia, fiind mai tină, acum a terminat anul întâi la Facultatea de psihologie în cadrul Universității de la Oradea, iar fratele ei Abel intră din octombrie în anul cinci la Facultatea de medicină, în aceeași universitate. Cei doi frați vor deveni amîndoi medici, unul al trupului, celălalt al sufletului.

– Claudia, tu vei deveni un fel de medic, doctor la suflet. Ce înseamnă pentru tine psihologia, de ce ai ales această menire?

– M-au interesat foarte mult oamenii, aș vrea să lucrez cu ei. Aș vrea mai întâi să-i ascult, să fiu atentă la sensibilitatea lor, iar apoi să le pot ajuta și cu sfaturi, cu terapie.

– Cîți ai plecat din clasa voastră de liceu în România?

Claudia: – Mai mulți urmăm studii în România, dar în diferite părți ale țării. Numai eu fac studiile la Oradea.

– Nu a fost greu pentru tine să te duci singură într-un oraș fără foști colegi, fără cunoscuți?

Claudia: – Nu, pentru că aici studiază și fratele meu, faptul acesta a însemnat foarte mult pentru mine. El m-a ajutat foarte mult. Ne-am întîlnit în fiecare zi.

– De fiecare dată cînd am stat de vorbă cu studenți care au obținut diplomă în România sau acum studiază acolo, mi-au zis că la început au avut foarte multe probleme cu limba română. Voi cum ați trăit această perioadă?

Abel: – Baza pe care am obținut-o în liceu este foarte importantă, și pe această bază am putut și eu să zidesc o altă clădire din care rezultă acești 4 ani petrecuți în România ca să-mi dezvolt vocabularul din limba română. Primul an, cînd am stat la cursuri, iar profesorul numai dicta, dicta și dicta, n-ai putut să notezi, pentru că nici n-ai înțeles ce a zis. Deci, a fost greu, primul an.

Al doilea an a mers mai bine. Am putea vorbi și mai bine românește, dar deoarece toți colegii de cameră sîntem din Ungaria, noi între noi vorbim în limba maghiară și numai la facultate vorbim românește. În cămin mai discutăm noi și românește, mai ales cînd avem oaspeți.

– Nu v-a trecut prin minte ca după terminarea școlii să rămîneți să lucrați în România? Cred că trebuie să depuneți multe eforturi ca să vă acomodați din nou cu expresiile maghiare, chiar dacă aveți ca ajutor limba latină.

Abel: – Da, într-adevăr, în domeniul medicinei latine ne ajută foarte mult și va fi greu să ne obișnuim cu expresiile maghiare de medicină. Dar nici cu aceste piedici nu aș vrea să rămîn acolo, fiindcă șansele pe care le avem în Ungaria nu le-am avea acolo. Dar, bineînțeles, medicina este una și în România, și în China, dar și în Ungaria.

Ba mai mult, ceea ce este un surplus în România, este că facem mai multă practică. Este foarte important ca să pipăi, să simți cu mîna, nu prin diferite mașini, pentru care îți stau la dispoziție 6 ani, și nu 5. Medicina din România este foarte cunoscută, chiar recunoscută. Australia, America, Africa solicită foarte mulți medici care au obținut diplomă în România, pentru că la ora actuală știu mult mai multe decît medicii de acolo.

– V-ați gîndit vreodată să veniți acasă, să nu vă mai continuați studiile acolo? Deoarece sînteți în străinătate și trebuie să călătoriți mult.

Claudia: – Nu, niciodată.

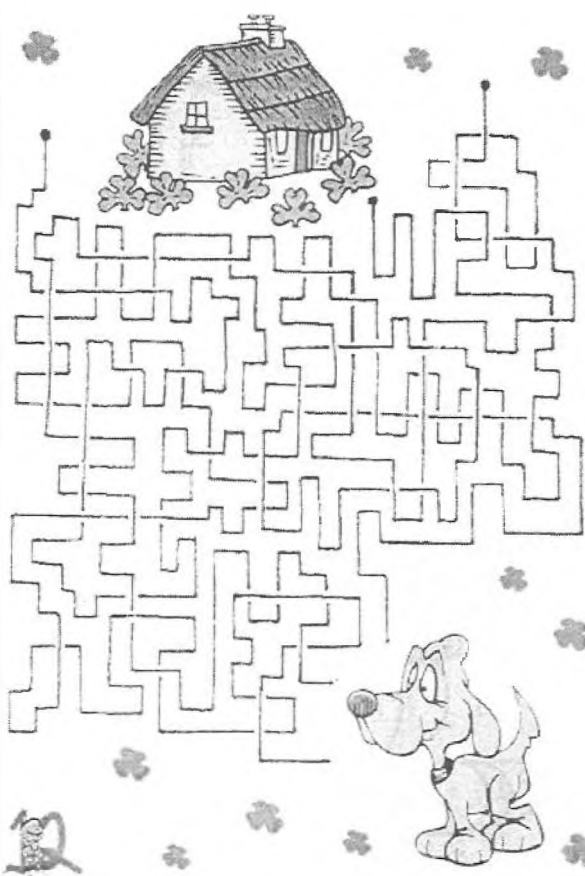
– Probabil v-au întrebat și despre românimea din Ungaria...

Abel: – De fiecare dată cînd au aflat despre noi că sîntem studenți din Ungaria, ne-au întrebat dacă

Abel (s) și Claudia (d), împreună cu prietena lor Tünde Cefan, la căminul studențesc

Ajută-l pe cățeluș să găsească drumul spre casă!

tă, pentru că nu e o distanță atît de mare. Chiar atît ar fi și dacă aș fi la Seghedin sau la Debrețin.

– Probabil dacă ai studia în Ungaria nu ar trebui să înveți terminologia de specialitate și în limba română, deoarece cred că organele, părțile corpului le-ai știut întotdeauna în limba maghiară.

Abel: – Știu că ar fi mai ușor să fac medicina în limba maghiară. Dar nu mă gîndesc atît de mult la acest lucru încît să las ceea ce am început acolo. Am făcut și fac și acum totul să termin medicina la Oradea. Nu vreau să mă transfer niciunde.

– Dacă ai începe din nou, tot această decizie ai aduce?

Abel: – Poate că aș fi încercat și aici în Ungaria la Facultatea de medicină. Atunci, cu 4 ani în urmă, nu am încercat la medicină, doar la alte facultăți. Am venit direct în România.

– Profesorii nu au făcut caz de cunoștințele slabe de limbă?

Claudia: – Nu. Dacă am avut probleme, ne-au ajutat și au fost foarte prietenoși și după examen. Ne-au întrebat cum am ajuns acolo.

părinții au plecat din România. Mulți cred că am avut acolo o rudă care a trecut granița, s-a stabilit în Ungaria și așa ne-am născut noi. Dar se mai întîmplă că unii profesori nu vor să accepte și nu cred că sîntem români din Ungaria și de aceea avem greutăți, nu știm să vorbim atît de bine românește precum colegii de acolo. S-a mai întîmplat la un examen că o expresie nu a fost atît de potrivită cum s-a așteptat dînsul, deci mi-a zis că ne vedem la toamnă. După aceea am aflat că acest profesor face parte dintr-un partid politic antimaghiar.

– Cum vreți să vă petreceți timpul din vacanța care vă mai stă la dispoziție?

Claudia: – Eu stau acasă, și-mi petrec timpul cu prietenii, pentru că nu prea sînt acasă în cursul anului de studii.

Abel: – Poate că iau cortul, o pun în mașină și plec undeva cu prietenii.

– Nu v-ați gîndit să mergeți spre Oradea?

Abel: – Nu, deloc. Anul acesta a fost foarte greu. Sper că în cele 2 luni care mai sînt pînă la începutul anului n-o să mai am drum la Oradea.

A fost natural să vorbim românește...

Interviu cu avocatul Lazăr Poștaș

Domnul avocat *Lazăr Poștaș* ne primește în biroul său din Macău cu o politețe specifică generației și profesiei sale, amintindu-și că pe vremea când a auzit prima oară îndemnul în românește „*fii politici!*”, era elev al Liceului Bălcescu. A crezut pe atunci că această vorbă e în legătură cu politica, dar n-a greșit prea mult; stilul, prestanța, personalitatea avocatului cenădean degajă o politică fină a omului obișnuit să comunice cu ceilalți, să-i asculte pe ceilalți, dar și să se impună, să preia conducerea discuției pe negândite. Biroul lui e înțesat de hîrtii împăturite într-un anume fel și așezate în lăcrufe nostime ce ar putea părea jucării, dacă n-ar ascunde lucruri atât de importante. Gazda noastră ne și povestește că în cursul zilei caniculare în care ne aflăm a trebuit să conștientizăm și să întocmescă în jur de o sută de scrisori, care acum așteaptă să fie duse la poștă... Din primul moment ne cucerește felul de a vorbi al domnului avocat: clar, de multe ori apăsător, cu o intonație impecabilă. Folosește o limbă românească deosebit de curată, curgătoare, aducând neologisme și termeni de specialitate pe lângă formulări ale graiului său din Cenadul Unguresc. În afară de română și maghiară, ne mărturisește că poate comunica cu ușurință și în sîrbă și italiană, sîrba fiind un fel de al doilea grai natal, iar italiana o soră mai mare a limbii române. Nu numai limba, pe care a îndrăgit-o încă din adolescență, dar și cultura italiană o simte apropiată; cu mirare admite faptul că noi nu avem cunoștințe despre *Tito Schipa*, un *Pavarotti* de acum o jumătate de secol, pe care Lazăr Poștaș a avut prilejul să-l asculte la Budapesta, interpretînd *O sole mio*... special pentru prima clasă de elevi ai liceului românesc.

Interviu cu domnul Poștaș e, de fapt, o pledoarie pe care acesta o face în apărarea unui model de a trăi ca minoritar: aduce probe care demonstrează că seriozitatea, setea de a ști, mun-

ca și continua perfecționare te ajută în devenirea profesională și în afirmarea în societatea maghiară, iar dragostea de locul natal, de familie și credință, interesul pentru limba și cultura neamului te fac să-ți păstrezi în mod pozitiv identitatea.

– Numele meu de fapt a fost *Lazăr Rusu*. Tatăl meu a fost poștaș și în 1936 a venit legea că cei care nu au nume maghiar, nu-și pot păstra locul de muncă. Tatăl meu a dorit să-și păstreze pîinea de toate zilele și și-a ungrizat numele în Poștaș. Iar eu și frațele meu, fiind mai mici de 7 ani, și pe noi ne-au trecut pe numele Poștaș.

M-am născut în 1934, ianuarie 2. Pe atunci la Cenad era sărăcie mare, dar nici oamenii nu erau așa pretențioși. Noi eram băieți și cînd am început școala; am umblat cu opincute din ață, pe care ni le împleteau bunicele.

La începutul secolului douăzeci trăiau la Cenad români, maghiari, sîrbi, pușini evrei și slovaci. Etniile erau foarte despărțite una de alta, căsătoriile mixte erau foarte rare. Doar sîrbi se căsătoreau cu români, fiind ortodocși. Români își mai aduceau tovarăș de viață și de la Chitig-haz ori Bătania, așa că știam că și în alte sate trăiesc români. Această izolare a contribuit mult la păstrarea limbii și a obiceiurilor fiecărei etnii în parte. Pentru prunci, existența mai multor etnii era favorabilă, pentru că atunci cînd mergeam să ne jucăm lăptăn grajd sau de-a parii, dacă au fost mai mulți români, și băieții sîrbi și unguri au fost

nevoia să vorbească românește. Așa era acum 60 de ani, cînd am fost eu copil la Cenad: toți știam și românește, și sîrbește, și ungurește. În acea limbă vorbeam, a cărei grup era mai numeros și am învățat limbile celorlalți prin joc.

Am început să umblu la școală în 1939–40. Era o școală mixtă, cu un singur dascăl, învățătorul Rus. Eu am umblat doi ani și la școala sîrbească, fiindcă dacă tot știam sîrbește, ne-am dus să ne perfectăm limba și să învățăm să scriem sîrbește. Mergeam dimineața la cursurile școlii românești și după masă mergeam la școala sîrbească. Nu numai eu, eram mai mulți. Așa a fost obiceiul, uzul, mă rog, pe acea vreme. Catolicii, reformații, aveau și ei separat școlile lor, iar preoții aveau cel mai important rol în viața satului. Mladen Luțai era preotul român pe atunci și era în toată zi la școală, fiindcă făcea orele de religie. Aveau însă legături și cu preotul sîrb, de multe ori, la sărbătorile bisericești sîrbești participam și noi. De asemenea, ne distrăm foarte bine împreună, fiindcă sîrbi sînt oameni veseli, și la toate petrecerile cîntă acompaniați de cobză – așa spun cenădani la acordeon.

În 1948 am plecat la Giula, înscris în prima promoție a liceului românesc. Preotul Luțai a vorbit cu părinții celor mai buni la învățătură și așa am ajuns la liceu mulți cenădani: avocatul Ștefan Soc, Aurel Luțai, farmacistul – nu mai trăiește, Nicolaș Uroș – a murit în Australia, Aurel Maghiar – a lucrat la căile ferate, la Budapesta, Vioara

Maghiar, care trăiește la Micherechi, și alții. Am reluat – nu-mi amintesc din ce cauză, clasele a 7-a și a 8-a. Dintre profesori, îmi amintesc de dr. Frederic Wild, care era german, a și devenit apoi secretarul Uniunii Democratice a Germanilor din Ungaria. Vorbea cam 14 limbi. Cînd a fost Világifjúsági Találkozó, în 1949, a dus clasa noastră la Budapesta, unde el era translator în parlament. Acolo am asistat la vizita delegației din Italia, care se interesa de tînăra democrație maghiară, iar profesorul nostru le tălmăcea italianilor în limba lor specificul politicii și al societății maghiare de atunci.

Eu, de fapt, am vrut să fiu inginer, însă la liceu nu aveam un profesor calificat la matematică și fizică. După patru ani petrecuți la Giula, m-am mutat aici, la Macău, la liceul József Attila, unde am făcut ultimele două clase. De unde am avut pînă la urmă ideea să mă fac avocat? Nici eu nu știu... Am avut ortaci care au devenit avocați, și așa m-am dus și eu la Drept, la Universitatea din Seghedin.

Noi, cei din Cenad cînd ne întîlneam vorbeam aici, la Macău, românește. Cu băieții mei, Romulus și Petru – de cînd s-au născut, de cînd au fost în leagăn – am vorbit totdeauna românește. Așa se face că, deși soția mea e unguroaică din Macău, copiii mei știu și românește. Eu oriunde m-am aflat, dacă m-am întîlnit cu un român, românește am vorbit, pe stradă, în tren... Dar și pe băncile universității, cu colegul Ștefan Soc numai românește am vorbit. A fost

natural că noi sîntem români și vorbim în limba noastră...

Cînd am terminat dreptul, am ajuns la judecătoria din Mișcolț. Era atît de departe de Cenad – 339 de km – încît n-am rezistat, nu m-am putut obișnui acolo. M-am urît de atîta călătorie și am vrut să vin acasă. Am reușit să vin la Hódmezővásárhely. Aici, timp de trei ani am fost stagiar „*ügyvédbojtár*” la avocații evrei din Hódmezővásárhely. Ale lor erau cele mai mari și cele mai frecventate birouri de avocatură din oraș. A fost o perioadă foarte, foarte frumoasă din viața mea. În 1964 mi-am luat toate examenele și am devenit avocat adevărat. De atunci sînt aici, în oraș, dar locuiesc la Cenadul Unguresc. Acum nu-mi pare rău că visul meu din copilărie de a fi inginer n-a devenit realitate. Sînt avocat din 6 august 1958, deci de 43 de ani, și-mi place meseria mea. Dacă aș începe din nou, tot avocat m-aș face!

Faptul că am știut limba română m-a ajutat mult pe plan profesional. Peste douăzeci de ani am fost mandatarul Băncii de comerț exterior din București. Acum am renunțat la această sarcină, care îmi cerea să călătoresc săptămînal la Budapesta, la Ambasadă României.

Cu Uniunea românilor din Ungaria am avut mult timp relații, am fost în comisiile de alegeri, împreună cu Emil Garami din Giula, fiind amîndoi juriști. Am ajutat și eu cu ce am știut, ca reprezentant al Cenadului. Acum nu mai am legături oficiale cu organizațiile românilor din Ungaria, însă citesc regulat Foaia românească, urmăresc emisiunea în limba română la televizor, cînd sînt baluri, aniversări, deseori, cu soția mea luăm și noi parte. Nu mai sînt activ în viața comunității, dar merg cu plăcere printre românii din Ungaria.

Astăzi pas cu pas, așa se vede, asimilarea înaintază. Dacă organele reprezentative ale etniilor nu vor lua măsuri potrivite, naționalitățile din Ungaria vor dispărea. Eu cred că dacă s-ar face mai mult, asimilarea ar putea fi măcar încetinită... Dar așa cum a fost, n-a mai fi pînă-i lumea!

(Un reportaj mai amplu va apărea în revista *Conviețuirea* de la Seghedin)

M. D.

Dă la radio la internet

Cîndva, pã la începutul anilor '20 din secolul trecut, cînd și în sat la noi notarășu ș-o cumpărat on radio, apu l-o pus în fereastă să-l asculte și vecinii, da și cei ce-or mere p-acolo, și moșumneiu o ajuns în fața ferestii. Mai nante s-o ciudălit că dîrce stau atîta săteni la fereasta notarășului, apoi l-o și ntrebat pã unu. Cînd ista i-o spus că dară dă ce-i voarbă, moșu-mneiu n-o vrut să creadă că din o troacă ca ceie din fereastă poate vorbi cineva. S-o și cerut înlontru să vadă cu uăchii lui că dară drept să fie una ca asta. După cum să vorbește în familie, notarășu l-o poftit în casă, așe că bătrînu s-o putut convinge cu siguranță că glasu ieșe din troacă, și că nime nu-i ascuns după ie. Tare s-o mnirat bătrînu că pîn aier și pîn droduri să să poată răspîndi glas dă om, muzică și d-aște. Da haba o prăbălit să-l lămurească notarășu, nu-o-ajuns nimica. Capu lui n-o mai prins una ca asta.

Mai tîrziu, la cîteva zăci dă ani, cînd încă și io numa ficioraș ieram, cam tăt așe

o pățit și mama me cu primu televizor pã care l-o văzut la casa culturală din sat. N-o vrut să creadă că în lada cu iagă poate să vadă oameni, animale, mașine și d-aște, batăr că la mozi și ie o fost d-o doauă-tri uări pîn-atunci, da și radio am avut acasă.

Da și mai dășod am pățit cu maica bătrînă. Ie, cînd și tata ne-o cumpărat televizor, și buna o văzut cum joacă dă mîndru rămânii, dup-o vreme, cînd și ie s-o urît cu jocu, zîce aci cîtă mine că „mai întide-l oleacă, lasă să să hodinească și ii!” – cu gîndu că iște atîta vreme joacă, cîtă vreme ne uităm noi la ii. Așe dară nici maica bătrînă n-o-nțales tătă treaba asta, da ie nici nu ș-o bătut capu mai dăparte.

Io iară, ca ficioraș mai învățat oleacă, p-acie m-am mnirat că uare pã bătrînii noști dîrce nu-i întăresază în așe măsură lucrurile aște, ca macar să prăbălească să le și înțeleagă din cel mai mare. Ce n-am înțales atunci, am ajuns să le înțaleg amu.

Adecă, amu cînd aud și dă ice, și dă cole dă telefoa-

ne moderne cu SMS; dă televizoare cu WWW... și ce știu io ce; dă roboț dă tăt felu; dă implantări dă mai, dă inimă, dă creier și altele; dă computere cu internet... No-amu aci treabă să mă și oprăsc, dăuarece gîndesc c-am ajuns la puntu la care am dorit, și să vă mărturisăsc sîncer: tare mult îmi place dă tătă lucrurile aște moderne, da nu mă mai întărăsează că cum funcționează tătă aște. Mai ales că nici numele lor nu l-e-nțaleg. Băsamă așe-i fire omenească: cînd ajunji să știi că și dac-ai vre nu-i mai pute șă-nțaleji ceva, atunci nici nu-ț mai baț capu cu gîndu să le înțaleji. Așe dară, să-nvățăm în tînărețe, că la bătrînețe nu mai poț ține paș cu îmbogățire științelor.

SMS, WWW..., internet, Dumnezeu să fie cu voi, ca să ne puteț scluji pruncii, nepoți și strănepoți!

Sandu Popa

Anecdote secuiești

Lui Józsi, birîșului bătrîn îi place să fure dă la gazdă una și alta. Mai ales la uoaule dă ghină să atinje mai des. Înt-o zî dă sărbătoare, Józsi tumna să gata să margă acasă, cînd gazdă îl oprește:

– Ce duci în jeburi, Józsi?

– Nimica, – răspunde Józsi, și-ș întoarce tătă jeburile să le arîte gazdii, apoi cu mare mnirare zîce:

– Uită, uită, da nu s-o uoat ghina dumițale în jeb la mine?!

Înt-on an o fost o secetă mare. Apu săcuiiu tare-ș iubește animalele, așe că dup-on animal mort dă foame o fost în stare ctîr să plîngă. În ceie zî i-o murit și văcuța lei. Ci năcazu lui, mere în sat, și pã ulița ce mare vede patru boi sănătoși. István bácsi răsufă una din greu și zîce:

– Doamne, ce bine că aiște nu-s a mnei!

On săcui bătrîn îi beteag pã moarte. Cum să cuvine la una ca asta, și el îș face testamentu dă moștenire. Pã fieștecare prunc lasă ceva din avere. Numa că întră timp îi vine-n minte că iel îi on om religios, și că s-ar cuveni să lese și pã preot ceva. Atunci le zîce la prunci:

– Pruncii mnei, io m-am gîndit și la popa nost. Știț, amu-s cîteva sătămîni în munț mi-am terdut on bou. P-acel îl scrieț pã numele popii. Numa dacă meghiș s-ar afla, atunci acela să fie a lui Mihai.

Hore din Moldova

Țița

Merge Țița la fintînă,
Țița, mîndră Țița!
C-o cofiță într-o mînă,
Țița, mîndră Țița!
Și tot merge ea cîntînd,
Floricele culegînd,
Floricele lepădînd;
Cînd voinicii le-or culege,
De ei dorul să se lege;
Cînd or da să le miroase,
Să le intre doru-n oase!
Țițo, Țițo, copiliță,
Cu sîn alb de porumbiță,

Nu da foc inimilor,
Dă pace voinicilor,
Că tu-i da peste-un păcat,
Cu marghiolul cel din sat!
Țița ride și nu crede,
Dar marghiolul se repede,
Ș-o urmează cît coala...
Vai dă dînsa, vai de ea!
Țițo, Țițo, nu mai plînje,
El în brațe mi te-a strînge
Cu tot dorul satului,
Cu focol bărbatului!

Moș bătrîn

Na păcatul! Ce văzui
Pe colnic, lîngă Vaslui?
Fată mare, moș bătrîn,
Cerînd fetei măr din sîn!
– Fugi la naiba, ghiuj bătrîn,
Nu-ți dau nici un măr din sîn.
Chiar degeaba ți l-aș da
Că nu ai cu ce-l mușca.

Nici el copil mititel,
Ca să mi te joci cu el.
– Tu n-ai minte, fata mea!
Ochii vād, inima vrea.
Copilu-i copilăros,
El aruncă mărul jos,
Și nici știe-a-l desmierda,
Nici cu el a se giuca!
(După V. Alecsandri)

GLUMĂ

Tata lui Nelu îl întreabă pã prunc:
– Pruncu mneiu, nu știi ce s-o-nțimplat cu briciu aista, că nu mă poci rade cu iel. Așe i-i tășu ca bota.
– Nu-nțaleg, tătăcule, că asară cînd m-am făcut craciul dă la prăștie cu iel, încă o tăiet tare bine.

Am citit că...

Mai nou, dă cînd am început să scriu în Foaie românească dăspră ce am citit ici și colo, tătă mai mult cunoscuț mă-nțreabă că dă inde am io atîte uișaguri, dă pot și-m afla din săptămîna-n săptămîna dăsprea ce scrie. Unii mă-nțreabă, alți mai glumesc cu mine, da cei mai mult îmi dau și sfaturi că dăspră ce și-m spun părere în foaie noastă. Ce să vă spun, îmi pare bine dă tătă aște, că barem din asta află că cine citește și cine nu citește uișagu nost. Din păcate, pîntră cei ce nu citesc foaie la noi în sat, am dat și dă dascăli, pîntră care și dă directoru școlii românești. Cu una ca sta nu pre ne putem mîndri, da așe-i viața: nu tătă să-nțimplă pã placu omului dă rînd.

D-on lucru însă îmi pare bine: amu am ce citi. Am că dîntră cunoscuț unii nu numa că-m dau sfaturi ce-m și aduc acasă la mine cîte-o scriere mai întărăsantă. Amu din aște vreu să vă scriu tri chestii care merită oleacă dă atenție tumna pîntru că-s lucruri dîntră cile mai puțin obișnuite.

On bărbat din ceie parte a țării ș-o-nvățat cînele și socotească. Pîntru on dărăbuș dă caș cînele împărțește, dăspărțește, dă laolaltă și ce știu io ce nu mai ști face cu numerele bătute-n palme dă gazdă. Cînd or vinit la iel dă la televizor ș-il arîte la lume-nțreagă, gazda a cerut pîntru programul cînelui pătă on milion dă forinț. Nu să ști că căpătat-o uă nu, d-amu, zîcă cineva că nu să merită să te ocupi cu cîinii...

Apoi, înt-on altu loc citesc aci că o muieră din Anglie ș-o lăsat acasă mîța care, jucîndu-să cu telefonu, o apăsă p-on bumb cu care o fost programat ceva număr dă telefon. Cinci ceasuri dă vreme o funcționat telefonu, adecă pînă n-o vinit acasă găzdoia dă la lucru. Pă muieră cu telefonu modern u-o costat tătă treaba asta o șumă tare mare dă bani. No-amu, zîcă cineva că să merită să te ocupi cu mîța...

A triie veste-i și mai dășoadă. În Australie năște doctori tare învățat or dăscoperit cum că muierile pot face prunci și fără bărbat. Na-m înțales io tumna bine felu aista dă-nmulțire, da aceie n-o fost greu dă înțales că alț învățat dăloc m-or și lămurit, spunînd că, pîn asta, pătă cîteva veacuri bărbafii or peri cu tătă după pămînt. La una ca asta io zîc că am văzut io și trăboanță fără roată, numa cu asta n-o ajuns nimica: fără roată, nici on pas n-or putut mere înainte cu ie. Cam așe și muierile fără bărbat.

No-amu, zîcă cineva că nu să merită să citești uișaguri zî dă zî... Știu io bine că cu asta nu poț cîștiga milioane dă forinț, nu poț pterde nici mii dă dolari, da barem din cînd în cînd mai ai dăspră ce să vorbești cu oamenii dă vrîsta ta. Nu numa dă politică învățată în politică. Nu zîc bine?

Vă salură cu drag:

Ion Podaru
pensionar

George Enescu

Luceafărul muzicii românești
(1881-1955)

Sărbătorim în acest an 120 de ani de la nașterea lui George Enescu, cel mai mare muzician român, una din personalitățile artistice de geniu ale secolului XX, care s-a impus în egală măsură ca un compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog de renume mondial.

Copil-minune, Enescu a început să cînte la vioară la vârsta de numai 4 ani, reproducînd melodiile auzite de la oamenii satului în care și-a petrecut o parte a copilăriei. „Oricît de adînc mă cufund în amintirile copilăriei mele, îmi revin muzica. Nici nu e de mirare, pentru că nicio dată n-au existat hotare între viața și arta mea. A trăi, a gândi, a respira, totul am exprimat întotdeauna în muzică” – va scrie el, ajuns la zenitul existenței și carierei sale.

Împlinise doar 7 ani, cînd a devenit elev al Conservatorului din Viena, pe care l-a absolvit la vârsta de 13 ani, obținînd cea mai înaltă distincție, „Gesellschaftsmedaille”. La Viena a fost format în spiritul respectului profund pentru tradiția clasică-romantică, pe temeiul căreia s-a format personalitatea sa artistică. În același sens l-au influențat și anii petrecuți la Conservatorul din Paris. Încă din anii de studii, George Enescu a compus lucrări valoroase, inspirîndu-se din comorile melodice ale muzicii populare românești. Prima sa creație, Poema română, scrisă la vârsta de 16 ani, interpretată la Paris a obținut un mare succes, tînărul compozitor impunîndu-se de la început atenției cercurilor muzicale din capitala Franței. Următoarele compoziții în stil românesc,

cele două Rapsodii datînd din 1901-1902, au cunoscut curînd o largă circulație și o faimă mondială; expresivitatea viguroasă, pitorescul melodiilor de sursă folclorică, subliniat de o orchestrație strălucitoare, au mărit renumele tînărului compozitor. Dar cu tot succesul acestor lucrări, Enescu nu a urmărit să devină un compozitor „folclorist” în sensul obișnuit al cuvîntului. Era credincios convingerii că „Ceea ce caracterizează muzica populară este instinctul proporțiilor... Așa cum e, această muzică este una din comorile cu care se poate mîndri România. Avem un folclor admirabil, dar cine vrea să se atingă de el trebuie s-o facă cu multă băgare de seamă, ca nu cumva să-i scoată parfumul particular prin înăbușirea în convenționale formule de dezvoltare simfonică... Folclorul, ca motiv de inspirație, da; tratarea însă trebuie să fie originală.” Simțind și nevoia de a-și lămuri poziția față de marea tradiție clasică-romantică, în prima sa perioadă de creație el a exprimat sensibilitatea națională specifică îndeosebi pe planul conținutului emoțional.

În cea de-a doua perioadă de creație, majoritatea temelor „românești” și dezvoltarea lor capătă un iz folcloric mai puternic, fără a fi însă o imitație fidelă a unor melodii populare. Caracterul lor particular, specific enescian, provine din faptul că fiecare dintre motivele din care sînt alcătuite temele, luate separat, pot figura în cîte o melodie populară, dar felul în care toate la un loc se leagă într-o unitate organică diferă substanțial de orice melodie

de obîrșie folclorică. Încălinat din fire mai mult spre sinteză, Enescu nu a întrerupt nici în anii maturității crea-tore legătura cu tradiția. Cu toate că nu împărtășea concepțiile de „inovatorism radical” ale unor contemporani ai săi, Enescu a adus o contribuție substanțială la îmbogățirea muzicii primei jumătăți a secolului XX cu noi experiențe și procedee componistice. Inovațiile sale, mai puțin spectaculoase poate decît cele ale altor creatori ai timpului, izvorăsc din tradiția românească cea mai veche, din arhaica muzică populară pe o singură voce, acordînd un rol preponderent melodiei. Tot din folclor și-a însușit procedeul dezvoltării continue a firului melodic pe temeiul variației unor motive de bază, precum și libertatea construcției melodice eliberată de rigorile simetriei clasice. Eterofonia populară i-a sugerat procedee noi de suprapunere a mai multor voci.

O lucrare de excepțională valoare este opera *Oedip*, în 4 acte. Libretul a fost scris de Edmond Fleg, reunind cele două tragedii ale lui Sofocle, *Oedip-rege* și *Oedip la Colona*. Prezentată în premieră mondială la Paris (1936) cu un răsunător succes, opera *Oedip* este considerată drept una dintre capodoperele muzicii dramatice a secolului XX.

Ca violonist virtuoz, dirijor sau pianist, George Enescu a activat timp de peste o jumătate de secol. A făcut turnee în numeroase țări din Europa și în America, avînd ca parteneri alți slujitori iluștri ai artei sunetelor precum: Pablo Casals Jacques Thibaud, Alfred Cortot, Ionel Perlea, Dinu Lipatti, David Oistrach ș.a.

Prin prodigioasa sa activitate, George Enescu a stimulat dezvoltarea creației muzicale și a artei interpretative românești. Din veniturile concertelor sale a instituit un premiu de compoziție. A fost fondatorul și primul președinte al Societății Compozitorilor Români. Mai multe instituții românești de cultură poartă azi numele marelui muzician. El este muzicianul care a valorificat frumusețile melosului național pe un plan nemaiațins de generațiile precedente și, totodată, cel care a deschis generațiilor următoare orizonturi noi de investigație și realizare personală.

Zeno Vancea
(text prescurtat)

„La *Oedip*, toate accentele se unesc pentru a forma o strălucită operă în care o întreagă viață se rezumă și atîtea din ele sînt ale noastre, în adevăr ale noastre, chiar dacă străinii nu pot ghici de unde vin.

De la noi solemnitatea care se găsește atavic în sufletul celui născut pe plaiurile vechii Moldove eroice, acea maiestate calmă ca a biruitoarelor voievozi;

de la noi pietatea adîncă și discretă ca a acelorași domni înălțători de sfînte lăcașuri, cu adînc de umbră și pace șoptită a rugăciunilor de noapte tîrzie;

de la noi duiosia, plîsetele de fluier în amurguri dumnezeiești de blînde și mai ales,

de la noi acea strămoșească măsură, acea înfrîngere a tot ce strigă, țipă și urlă...

de la noi acea oprire de la orice gest care trece de la o margine instinctiv întinsă în fața oricărei manifestări sufletești, care, ca să fie sinceră, nu trebuie să iasă din misterul intimității celei mai desăvîrșite.”

Nicolae Iorga

„Ființa aceasta aleasă – Enescu – a putut simți că a pătruns pentru totdeauna în inima mea, aliniîndu-mă în rîndul admiratorilor săi.”

Bartók Béla

„Pentru a merge din satul meu natal în marea cetate unde se sfîrșește drumul meu, am luat o cale plină de praf, străjuită de arbori care se duc, se duc spre infinit. Era lung, desigur, acest drum, Ce scurt mi s-a părut...”

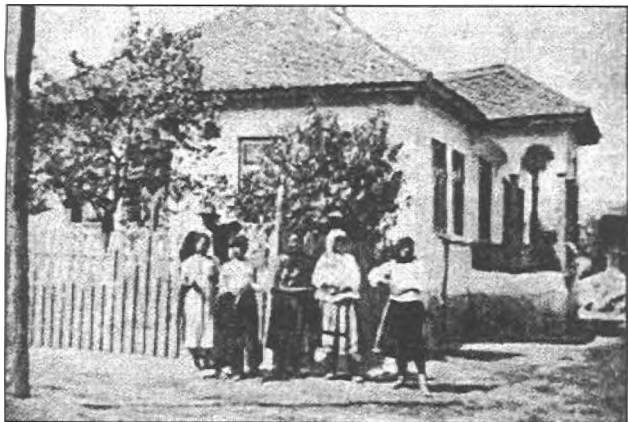
Ultime dorințe:

Subsemnatul George Enescu din București la data Generalului 16 iunie exprim dorința ca să fie înmormîntat la Tescani Julețului Bacău alături de soția mea.

George Enescu
Tescani, în 14 Iulie 1956

Grecia

Potrivit recensământului din 1951, în Grecia se aflau numai 22.736 de vlahi, deși experții străini îi apreciau la 120.000. Cele mai optimiste cifre de astăzi se referă la existența a 1.200.000 de aromâni în Grecia. Chiar și ultranaționalistul cotidian „Eleftheros Typos” vorbea în 1994 despre 500.000 de aromâni, pe care îi socotea însă greci romanizați. Prigoana împotriva aromânilor s-a intensificat în anii imediat următori celui de-al doilea război mondial, grecii reproșându-le vlahilor sentimentele pro-românești și pro-italiene manifestate pe parcursul conflictului. Zona munților Pindului este socotită matca aromânimii, dar aromânii locuiesc din vechime și în Tesalia (muntele Olimp era într-o vreme înconjurat de o compactă populație românească) și împrejurul orașului Salonic.

Casă românească din comuna Cosava (Vidin)

Un raport publicat în „Greek Monitor of Human and Minority Rights” (decembrie 1995) amintea că revendicările aromânilor sînt minime: dreptul la învățămînt și biserică în limba maternă. Dar ce se poate aștepta de la un stat a cărui Constituție nu recunoaște minoritățile naționale?!

O mult mai mărunță comunitate românească din Grecia este cea a meglenoromânilor, care locuiesc la nord de Salonic, și al căror dialect este mai apropiat de cel vorbit la nord de Dunăre. Spre deosebire de toți ceilalți români sud-dunăreni, megleniții au fost dintotdeauna o populație sedentară, care nu practica păstoritul.

Românii din Balcani

Cînd vorbim despre români, în majoritatea cazurilor, ne gîndim la acel popor care viețuiește în nordul Dunării, în partea dreaptă și stîngă a Carpaților, „de la Nistru pînă la Tisa”, cum scria Eminescu în „Doina”. Prea puțini sînt și azi, atît în România, cît și în alte părți ale lumii, care se interesează de soarta acelor comunități românești care trăiesc în sudul Dunării.

Există o teorie imigraționistă potrivit căreia românii s-ar fi format ca popor în sudul Dunării, de unde au migrat în nordul fluviului cîndva, prin secolul al XII-lea, (oricum, după stabilirea maghiarilor în Transilvania). Majoritatea demersurilor istorice și diplomatice românești au insistat și insistă

Trebuie menționat că aromânii nu au urmărit niciodată crearea unui stat național, ci au fost dintotdeauna cetățeni loiali sub diverse stăpîniri, fiind denumiți de aceea de un cercetător francez „poporul european prin excelență”.

recunoaștere a drepturilor lor ca minoritate autohtonă.

Macedonia

Constituția Macedoniei este singura (dintre toate legile fundamentale ale statelor sud-dunărene locuite de aromâni) care recunoaște dreptul minorităților naționale de a-și folosi limba maternă. Parlamentul de la Skopje este singurul organ legislativ în care sînt reprezentați aromânii. Televiziunea și Radioul național macedonean au programe în aromână, dar învățămîntul în limba maternă este abia la început. În pofida evidenței că autoritățile macedoniene doresc să sprijine drepturile aromânilor, în problema recunoașterii comunității ortodoxe aromâne din Macedonia ca organizație religioasă de sine stătătoare nu a existat înțelegere. Inițiativa a fost respinsă. Oficial, în Macedonia sînt 20.000 de aromâni, sursele comunității vorbind despre circa 100.000.

Bulgaria

În Bulgaria trăiesc două comunități românești distincte: aromânii, în sud (la granița cu Grecia și Macedonia) și „vlahii” (pe toată lungimea Dunării, compact însă doar în zona Vidinului, în prelungirea regiunii Timoc). Statisticile oficiale arată prezența a 1550 de aromâni (la care s-ar adăuga cîteva sute de familii în

și azi pe continuitatea nord-dunăreană a românilor, păstrînd tăcerea asupra românității sud-dunărene.

Cu toate acestea, românii balcanici, cei care trăiesc astăzi în absolut toate statele din peninsulă, sînt la fel de autohtoni ca și cei din nordul Dunării. Ei sînt urmașii traco-dacilor romanizați (înainte și în timpul romanizării Daciei), deci au și un substrat comun cu românii de la nord de Dunăre, ceilalți latini orientali. Conform datelor culese de raportorii Consiliului Europei, toate statele din Peninsula Balcanică au pe cuprinsul lor populație românească. Aceștia sînt aromânii (macedoromânii) meglenoromânii, istroromânii și românii (vlahii) din Timoc.

Cadrilater) care au izbutit să se organizeze, deși nu se bucură încă de o recunoaștere culturală sau spirituală. Situația vlahilor din Bulgaria este similară celei a românilor timoceni, pentru care singura „scăpare” la ora actuală o reprezintă recepționarea posturilor românești de radio și tv, care îi ajută să-și păstreze limba.

Serbia

În Serbia trăiesc, după dorința autorităților, două categorii de români: românii din Voivodina, recunoscuți, și care beneficiază de toate drepturile culturale și politice (consemnați în număr de 40.000), și românii din Timoc (pe care statul sîrb îi consideră „grup etnic de origine necunoscută”, ca atare, neavînd țară-mamă nu au nevoie de limbă maternă). Denumiți vlahi de către sîrbi, estimați la doar cîteva mii, cînd de fapt sînt peste 400 de localități locuite compact de aceștia, timocenii se luptă pentru supraviețuire afirmînd cu

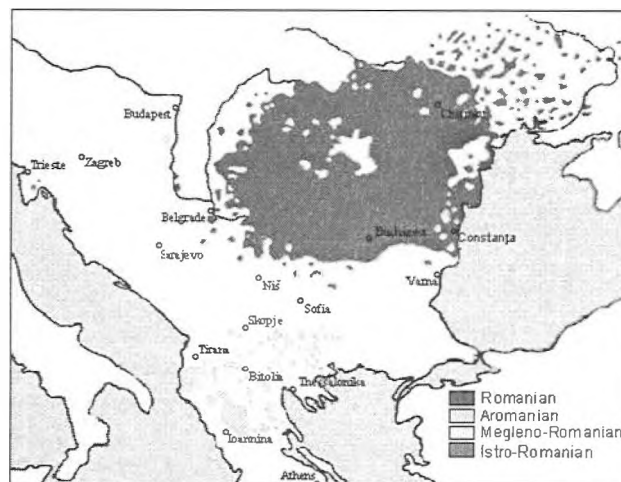
încăpăținare că sînt „rumâni”. Nu au parte de învățămînt în limba română, nici de slujbe la biserică în limba română.

În 1915, cînd România a început negocierile pentru intrarea în război, solicitarea guvernului de la București prevedea trasarea unei granițe care să includă teritoriile locuite de români de peste Dunăre, actualul Banat sîrbesc și Valea Timocului (care au trimis reprezentanți aleși la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia). Serbia, ocupată în acel moment de Austro-Ungaria și, deci, inexistentă ca stat, a căpătat totuși la Paris, după terminarea războiului, teritorii aparținînd spațiului etnic românesc, la cererea marilor puteri, pe considerentul că și România urma să aibă o minoritate sîrbă în zona Timiș-Torontal.

Croatia

Comunitatea românească din Croatia, așa-numiții istroromâni, nu mai numără astăzi decît circa 1500 de persoane. Dialectul vorbit de aceștia a fost înregistrat în „Cartea Roșie a Limbilor pe cale de dispariție” editată de UNESCO. Cu toate acestea, unii cercetători au descoperit în zona compact locuită de istroromâni (peninsula Istria) copii vorbind în dialect, așa că există speranțe că istroromâna va supraviețui. Nu există învățămînt, nici biserică, nici presă sau cultură în istroromână (cu excepția unei reviste editate în Italia). Istroromânii nu sînt recunoscuți de Constituția croată drept minoritate, ca atare nu au nici un fel de drepturi. De menționat că sînt de religie catolică.

E. Iova

Harta dialectelor limbii române

Atletism

Gabriela Szabo și Lidia Șimon, două alergătoare campioane mondiale

România a ocupat locul șapte în clasamentul final pe medalii la Campionatele Mondiale de atletism de la Edmonton.

Delegația României a obținut patru medalii, dintre care două de aur, una de argint și una de bronz. Medaliile de aur au fost câștigate de Gabriela Szabo, la 1.500 m și de Lidia Șimon, în proba de maraton. Violeta Beclea a cucerit medalia de argint la 1.500 m, iar medalia de bronz a fost obținută de Nicoleta Grasu, în proba de aruncare a discului. O situație picantă s-a produs în finala de 1.500 m, când cele două românce au alergat în aceeași probă, ba mai mult au terminat cursa pe locul întâi și al doilea. În lumea sportivă este cunoscută neînțelegerea dintre cele două sportive, care de data aceasta a reieșit doar din comportamentul foarte rece al celor două atlete aflate în topul lumii. După terminarea cursei, Beclea a felicitat-o strict protocolar pe Szabo și au efec-

tuat alergarea-bonus pentru public ținându-se de câte-un colț al tricolorului românesc. "OK, nu vorbesc cu ea și nici ea cu mine, dar viața merge înainte", a spus Gabi mai târziu. "Această relație nu are importanță pentru mine. Pur și simplu alergăm într-o cursă", a replicat Violeta. Atât și nu mai mult din bucuria comună a celor două rivale. Oricum, în istorie vor intra ca două românce, care au bătut lumea. O mare dezamăgire a însemnat însă evoluția dezastruoasă a lui Szabo în finala de 5000 m, de fapt proba preferată de Gabriela, unde probabil, sosind epuizată, a terminat pe locul 8. Înfrângerea a fost cu atât mai amară, cu cât campiona mondială la 5000 m a devenit acea Olga Egorova, care în urmă cu o lună era depistată cu dopaj, dar mai târziu iertată de IAAF în lipsa

Primele zece poziții ale clasamentului final pe medalii al Campionatelor Mondiale de atletism de la Edmonton au fost ocupate de următoarele țări:

Țări	Aur	Argint	Bronz	Total
1. SUA	9	5	5	19
2. Rusia	6	7	6	19
3. Kenya	3	3	1	7
4. Cuba	3	1	2	6
5. Germania	2	4	1	7
6. Etiopia	2	2	4	8
7. Romania	2	1	1	4
8. Maroc	2	1	0	3
9. Polonia	2	0	2	4
10. Cehia	2	0	0	2

unei repetate probe pozitive. La începutul Campionatului Mondial, Szabo a afirmat că nu va porni la această probă, dacă Egorova va fi admisă de Federația Internațională de Atletism. Pe urmă totuși s-a răzgândit.

O altă bucurie a delegației române a însemnat-o evoluția Lidiei Șimon, care în ultima zi a competiției a câștigat medalia de aur în proba de maraton. Șimon, care a înregistrat timpul de 2 ore 26 de minute și o secundă, a fost urmată, în clasamentul probei respective, de atleta japoneză Reiko Tosa (2 ore 26 de minute și 6 secunde), și de rusoaica Svetlana Zaharova (2 ore 26 de minute și 18 secunde), care a ocupat poziția a treia. Lidia Șimon, în vîrsta de 28 de ani, era vicecampioană olimpică la Sydney și obținuse două medalii de bronz la precedentele ediții ale Campionatelor Mondiale, la Atena, în 1997 și la Sevilla, în 1999.

Ștefan Crâsta

Fotbal

Schimbări personale la Gyula Termál FC

Din 9 iulie, echipa de fotbal din Giula are un antrenor nou, pe Himer István. Cu ani în urmă, acesta a mai coordonat echipa, dar după cum își mai amintesc mulți, nu atunci și-a trăit zilele de glorie.

- Pe jucătorii care au părăsit echipa îi înlocuim cu fotbaliști din localitățile din apropierea orașului. Numai două săptămîni am avut ca să ne cunoaștem, dar norocul e că sînt cîțiva dintre jucătorii noi care au mai jucat în echipa noastră. Totuși, aceste două săptămîni nu au fost suficiente ca să cizelăm echipa. Sper că vom reuși cu timpul...

- Altă problemă mare este că apărătorul Labos s-a accidentat grav și de mai multe luni nu poate să joace. Dar avem foarte mulți atacanți buni, cu ajutorul lor am vrea să realizăm o tactică mai combativă și, bineînțeles, cu cît mai multe goluri. În acest fel vrem să atragem cît mai mulți suporteri la meciurile de acasă - și, natural, și în deplasare.

- În săptămîna trecută, echipa de fotbal din Oradea a jucat aici în Giula. Miercuri după-masă am organizat un meci amical. Deși noi am fost gazdele, FC Bihorul nu a respectat acest avantaj pe terenul de joc,

învingînd echipa giulană. Astfel, Gyulai Termál FC-FC Bihor 2-5 (0-2).

Țelul echipei și al conducerii este ca la sfîrșitul campionatului să ne calificăm pe un loc apropiat de capul de listă.

Jucătorii echipei: Steigerwald E., Mogyorósi Zs., Kovács P., Resetár Z., Gyulai F., Kiss L., Bócsik L., Lázok J., Pápa L., Tamás L., Gajdács G., Ekker A., Kulcsár Sz., Papp Cs., Csúz J., Zöld G., Labos P., Boruzs S., Tóth A., Czifrák A., Fehérvári J.

Jucători noi: Gajdács G. (Kondoros), Ekker A. și Czifrák A. (Medgyesbodzás), Fehérvári J. (Bcs. Előre FC), Labos P. (Orosháza-Csorvás), Mogyorósi Zs. (Videoton), Pápa L. (Gyulavári).

Au părăsit echipa: Such A., Ferenczi A., Pozsár G., Brakszătorisz A., Hóbel A.

Golurile gazdelor le-a marcat: Tamási Levente și Papp Cs.

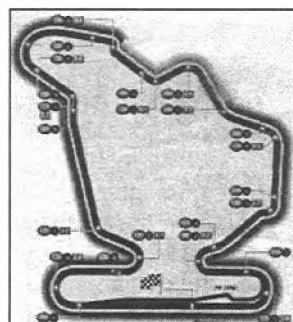
Între-timp au început luptele din campionat, la care formația giulană n-a debutat prea strălucit, pierzînd primul său meci în deplasare cu o diferență de două goluri. La 29 august echipa se va deplasa la Szabadszállás unde vor juca pentru calificare în Cupa Națională. Întîlnirea se va desfășura de la ora 16.30.

MIC

Formula 1

Circul cel mare din nou la Hungaroring

O nemaipomenită bucurie îi așteaptă pe iubitorii sporturilor tehnice la 19 august: motoarele monstrelor F1 și piloții lor vor fi văzuți și nevăzuți aproape o săptămîină, pe Hungaroring. Merită să urmărim competiția „noastră”, fiindcă dacă D. Coulthard nu ar câștiga nici un punct, iar M. Schumacher s-ar clasa numai pe locul 4., atunci M. Schumacher și-a asigurat la noi medalia de aur. Teoretic privind lucrurile este așa, dar nu credem că conducerea F1 își poate permite ca următoarele competiții să se organizeze fără rost și fără miză. (La 2 IX. Spa, Belgia; 16 IX. Monza, Italia; 30 IX. Indianapolis, SUA; 14 X. Suzuka, Japonia.)

Lungimea cursei: 305,844 km
Lungimea turei: 3,972 km
Numărul turelor: 77

După părerea mea, cea mai mare importanță le va reveni acum nu piloților, ci constructorilor. Dacă nu se va întîmpla vreun accident grav și determinant, R. Barrichello s-ar califica pe un loc mai modest ca M. Schumacher. Pe urmă, ar fi bine dacă Montoya ar câștiga măcar o dată, ar merita. R. Schumacher și D. Coulthard vor fi categoric printre primii șase. Häkkinen este la ora actuală cea mai misterioasă personalitate a sezonului, cu el se poate întîmpla orice. După experiențele competițiilor anterioare, ceilalți piloți numai în cazuri extraordinare au șanse să ciștige.

Ralph Schumacher: „La Hungaroring, cea mai mare însemnătate o va avea calitatea cauciucurilor... La schimbul cauciucurilor vom sta la coadă.”

Mika Häkkinen: „Circuitul e aproape ca cel de la Monte-Carlo, numai că aici nu sînt bariere la marginea șoselei. Este foarte important rezultatul antrenamentelor, pentru că în timpul competiției nu ai multe șanse să depășești.”

Să ne întîlnim la 19 august (duminică) la ora 13.50 în fața micului ecran, pe programul m1.

I. Cozma

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal

Campionat național divizia II.	
Nyírbátori SE-Gyula Termál	2-0
Campionat național divizia III.	
Leta Mare-Ibrány	2-3
Campionat județean, Bihor, divizia I.	
Vésztő-Bátania	1-3
Micherechi-Szarvas	2-2
Campionat județean, Bihor, divizia II.	
Ciorvaș-Aletea	0-1
Chitighaz-Szabadszállás	0-1
Campionat județean, Bihor, divizia I.	
Jaca-Berettyóújfalú	3-0

Următoarele meciuri de fotbal

18 august (sîmbătă)	16.30
Hosszúpályi-Jaca	
18 august (sîmbătă)	17.00
Giula-Tiszaújváros	
Bátania-Mezőhegyes	
19 august (duminică)	17.00
Mezőberény-Micherechi	
Aletea-Békésszentandrás	

ROMÂNIA

Luni 20 august

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 Desene animate 10.10 Ora G (R) 11.10 Tezaur folcloric (R) 12.00 Minutul 91 (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.10 Infomania 13.30 Pro Patria 14.30 Serial. Orice e posibil! 15.00 Cronica 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Garantat 100% 17.55 Alege muzica! 18.25 Serial. Între noi, frații 18.50 Nopti albe 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 20.45 Ce-i de făcut? 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Memoria ca o formă de justiție 23.00 Callatis 2001 (N) 0.30 Marele Jazz 1.00 Jurnal (R) 1.45 De luni, pînă duminică (R) 2.30 Memoria ca o formă de justiție (R) 3.15 Ce-i de făcut? (R) 4.30 Infomania (R) 4.40 O idee pe zi... (R) 4.50 Nopti albe 5.00 Garantat 100% 5.30 Alege muzica! (R).

Marti 21 august

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 TVR Craiova 9.55 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial. Pasiuni (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.10 Infomania 13.30 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 14.15 Desene animate 14.35 Serial. Orice e posibil! 14.00 Puncte cardinale 15.30 Cronica 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Garantat 100% 17.55 Alege muzica! 18.25 Serial. Între noi, frații 18.50 Nopti albe 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Fotbal: Dinamo Kiev—Steaua 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Studioul artelor 23.15 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Avarul 1.20 Jurnal (R) 2.05 Serial. Martorul tăcut 3.40 Studioul artelor (R) 4.40 O idee pe zi... (R) 4.50 Nopti albe 5.00 Garantat 100% 5.30 Alege muzica (R).

Miercuri 22 august

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 TVR Craiova 9.55 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial (R) Pasiuni 13.00 Jurnalul de prânz 13.10 Infomania 13.30 Studioul artelor (R) 14.30 Serial. Orice e posibil! 15.00 Panorama 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Serial. Pasiuni 17.25 Garantat 100% 17.55 Alege muzica! 18.25 Serial. Între noi, frații 18.50 Nopti albe 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Serial. Baywatch 20.45 Recurs la morală 21.45 Amprente 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Film. Rol principal 24.00 Bucuriile muzicii 1.00 Jurnal (R) 1.45 Serial. Martorul tăcut 3.20 Recurs la morală (R) 4.20 Infomania (R) 4.40 O idee pe zi... (R) 4.50 Nopti albe (R) 5.00 Garantat 100% (R) 5.30 Alege muzica! (R).

Joi 23 august

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 TVR Craiova 9.55 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Serial. Pasiuni (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.10 Infomania 13.30 Recurs la morală (R) 14.30 Oameni ca noi 15.00 Conviuiri 16.25 Fotbal: Dinamo Tirana—Dinamo București 18.25 Serial. Între noi, frații 18.50 Nopti albe 19.00 Jurnal 19.40 Fotbal: Rapid—Atlanta (Lituania) 21.50 Reflexii rutiere 22.05 Jurnalul de noapte 22.20 Film. Din viața scapă cine poate 23.55 Nocturna melomanului 1.00 Jurnal (R) 1.40 Serial. Martorul tăcut 3.15 Studioul artelor (R) 4.15 Infomania (R) 4.35 O idee pe zi... pentru România (R) 4.45 Nopti albe 4.55 Jazz (R).

Vineri 24 august

6.00 Jurnalul de dimineață 6.15 Practic matinal 8.20 Jurnal 8.30 Matineu de vacanță 9.15 TVR Craiova 9.55 TVR Cluj 10.45 TVR Iași 11.30 TVR Timișoara 12.15 Fotbal (R): Dinamo Tirana—Dinamo București 13.00 Jurnalul de prânz 13.10 Infomania 13.30 Fotbal (R). Rapid—Atlantas (Lituania) 14.30 Destinul unei națiuni 15.00 Fereastră spre America 15.30 Drepturile omului 16.30 O idee pe zi... pentru România 16.40 Personalul de Costinești 17.55 Alege muzica! 18.25 Serial. Între noi, frații 18.50 Nopti albe 19.00 Jurnal 19.40 Serial. Ingerul întunecat 20.30 Fotbal: Bayern München—FC. Liverpool 22.50 Jurnalul de noapte 23.05 Film. Culoarea nopții 1.40 Jurnal (R) 2.20 Nopti albe (R) 2.30 Drepturile omului (R) 3.30 Fereastră spre America (R) 4.00 Infomania (R) 4.20 O idee pe zi... (R) 4.30 Nopti albe 4.40 Personalul de Costinești (R).

Sâmbătă 25 august

6.00 Tezaur folcloric (R) 6.50 Serial. Zorro 7.45 Desene animate 8.30 Film. Orașul Halloween 10.00 La telefon muzică populară! 10.30 Povestii la drumul mare 10.50 Auto Club 11.30 Casa mea 12.00 Serial. Frumosașele școli 12.50 Jurnalul de prânz 13.00 Golful temerarilor 14.45 Debut 50 Plus 16.00 Film. Square dance 18.00 Ora G 19.00 Jurnal 19.40 România în presa lui 19.40 Fotbal: Steaua—Gloria Bistrița 21.35 Serial. Amy 22.25 Jurnalul de noapte 22.35 Telecinematica. Agnes Browne 0.10 Debut 50 Plus (R) 1.25 Jurnal (R) 2.10 Ora G (R) 3.10 Auto Club (R) 3.50 Povestii la drumul mare (R) 4.10 Golful temerarilor (R).

Duminică 26 august

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Universul credinței! 8.00 Desene animate 8.30 Laboratorul fantastic 9.30 Viața satului 11.15 Tezaur folcloric 12.05 De luni pînă duminică 12.50 Jurnalul de prânz 13.00 Golful temerarilor 14.30 Bravo, Bravissimo! 16.00 Fotbal: Otetul Galați—Dinamo 18.00 Serial. Acțiune, motor! 19.00 Jurnal 19.25 Agenda europeană 19.30 Film. Steaua Nordului 21.05 O vară... cu cântec 22.20 Jurnalul de noapte 22.30 Minutul 91. 23.30 Bravo, Bravissimo! (R) 1.00 Jurnal (R) 1.30 Tezaur folcloric (R) 2.20 Fotbal (R): Steaua—Gloria Bistrița 4.20 Golful Temerarilor.

TVR

Luni 20 august

6.00 Ferma (R) 7.05 Desene animate 7.30 Desene animate (R) 8.20 Serial (R). Din lumea lui Dany 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.45 Știri 9.50 Film (R). Vreau totul 11.20 Clepsidra cu imagini 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Răscruci 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.40 Toți, împreună 15.45 Oprirea obligatorie 16.00 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.30 Afaceri la cheie 17.00 Spectacolul lumii (R) 17.30 Telegiurnal TVR 2 17.40 Camera de gardă 18.10 Desene animate 18.30 Din goana trenului 18.55 Serial. Filmele Lumiere 19.00 Serial. În mijlocul furtunii 19.50 Sport plus 20.40 În numele sportului 21.00 Serial. Scurte povestiri cinematografice 21.35 Știri 21.40 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Lewis și Alice 23.20 Timișoara rozelor 23.30 TVM Mesager 0.20 Serial. (R) Fete vesele 0.45 Vacanță cu trupa DP2 (R) 2.10 O altă dimensiune 3.00 Serial (R). Scurte povestiri cinematografice 3.35 Sport Plus (R) 4.35 Tradiții (R) 4.55 Medalion de interpret (R) 5.25 Atlas.

Marti 21 august

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Veni, Video, Vici! (R) 7.05 Desene animate 7.35 Desene animate (R) 8.00 Prietenii lui Piticot (R) 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.40 Știri 9.45 Microrecital 10.00 Bărbați, la crabi! (R) 11.00 Serial (R) În mijlocul furtunii 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Călătorind prin țară (R) 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Toți, împreună 15.25 E dreptul tău! 16.00 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.30 Vară pentru 2 17.30 Telegiurnal 18.15 Veni, Video, Vici! 18.30 Desene animate 18.55 Serial. Filmele Lumiere 19.05 Serial. În mijlocul furtunii 20.00 Film. Nei cei din linia înfrî 21.30 Știri 21.35 Serial. Stăpînii animalelor 22.20 Patrimoniul 23.05 Documentar 23.230 TVM Mesager 0.10 Serial (R). Fete vesele 0.35 Vară pentru 2 (R) 2.20 Pop Club (R) 3.20 Documentar (R) 3.40 Patrimoniul (R) 4.25 Film (R). Noi cei din linia înfrî.

Miercuri 22 august

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! (R) 6.55 Veni, Video, Vici! 7.10 Desene animate (R) 7.35 Toți, împreună 8.35 Microrecital 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.45 Știri 9.50 Serial (R). Stăpînii animalelor 10.35 Din goana trenului (R) 11.00 Serial (R). În mijlocul furtunii 11.50 Serial (R). Femeia misterioasă 12.40 Cronici votive (R) 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Toți, împreună 15.25 Afaceri la cheie (R) 16.00 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.30 Vară pentru 2 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.15 Veni, Video, Vici! 18.30 Desene animate 18.55 Serial. Filmele Lumiere 19.00 Serial. În mijlocul furtunii 19.50 Cinematograful de artă. Vremea daturilor 21.45 Știri 21.50 Serial. Stăpînii animalelor 22.35 Mit și istorie 23.10 Clepsidra cu imagini 23.40 TVM Mesager 0.20 Serial (R). Fete vesele 0.45 Vară pentru 2 (R) 2.30 Paradisul de lingă noi (R) 3.00 Televiziunea, dragostea mea! (R) 4.00 Cinematograful de artă (R).

Joi 23 august

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.05 Desene animate 7.30 Desene animate (R) 8.20 Arca lui Noe (R) 8.50 Serial. Fete vesele 9.15 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.45 Știri 9.50 Serial (R) Stăpînii animalelor 10.30 Oprirea obligatorie (R) 10.45 Microrecital 11.00 Serial (R). În mijlocul furtunii 11.50 Serial. Femeia misterioasă 12.40 Orizont spiritual 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Toți, împreună 15.25 Transylvanica insolit 16.00 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.30 Vară pentru 2 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.15 Veni, Video, Vici! 18.30 Desene animate 18.55 Serial. Filmele Lumiere 19.00 Din goana trenului 19.30 Pragul de sus 21.00 Serial. Familia Porter 21.30 Știri 21.35 Serial. Captiv în viitor 22.25 Teatrul TV prezintă. Memoria teatrului 23.20 TVM Mesager 24.00 Serial (R). Fete vesele 0.25 Vară pentru 2 (R) 2.10 Serial (R). Familia Porter 2.40 Memoria teatrului (R) 3.35 Show nocturn 4.25 Pragul de sus (R).

Vineri 24 august

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! (R) 6.55 Veni, Video, Vici! 7.10 Desene animate 7.35 Desene animate (R) 8.25 Prețul succesului (R) 8.55 Serial. Fete vesele 9.20 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 9.45 Știri 9.50 Serial (R). Captiv în viitor 10.45 Trans(Sylvania) insolit (R) 11.15 Camera de gardă (R) 11.45 Serial. Femeia misterioasă 12.30 Euro Doc 13.15 Desene animate 14.30 Știri 14.35 Serial. Samurail! 15.20 Serial. Poliția judiciară 16.15 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.40 Vară pentru 2 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.15 Veni, Video, Vici! 18.30 Desene animate 18.55 Serial. Filmele Lumiere 19.00 Televiziunea, dragostea mea! 20.00 D ale lui Mitică 21.00 Serial. Familia Porter 21.30 Știri 21.35 Film. Viper 23.00 Microrecital 23.20 TVM Mesager 24.00 Serial (R). Fete vesele 0.25 Vară pentru 2 (R) 2.00 Serial (R). Familia Porter 2.30 Serial (R). Samurail 3.15 Serial (R) Poliția judiciară 4.10 D ale lui Mitică (R) 5.25 Documentar.

Sâmbătă 25 august

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.00 Răscruci! 7.30 Călătoriile lui Ics 8.00 On line 8.30 Universal cunoașterii 9.30 Arta apărării 10.05 Serial. Din lumea lui Dany 10.35 Serial. Wishbone 11.00 Desene animate 11.30 Arca lui Noe 12.05 Serial. Cum am devenit african 13.00 Știri 13.05 Atlas 13.40 Călătorind prin țară 14.10 Bărbați, la crabi! 15.20 Planeta singuratică 16.05 Vacanță cu trupa DP2 17.30 Telegiurnal TVR 2 17.40 Film. Sfîrșit de secol 19.20 Ventura, zis și Lino 20.10 Serial. Scurte povestiri cinematografice 20.40 Serial. Misiune pe chei 21.30 Știri 22.35 Concert 22.25 Din goana trenului (R) 22.50 Despre viață și sex 23.35 TVM Mesager 0.05 Film (R). Viper 1.35 Microrecital (R) 1.50 Serial (R). Cum am devenit african 2.40 Despre viață și sex (R) 3.25 Film (R). Sfîrșit de secol 5.05 Serial. Misiune pe chei.

Duminică 26 august

6.00 Planeta singuratică (R) 6.45 Microrecital (R) 7.00 Serial (R). Din lumea lui Dany 7.30 Tradiții 8.00 Medalion de interpret 8.30 Ferma 9.30 Cronici votive 10.00 Serial. Din lumea lui Dany 10.30 Desene animate 11.00 Pretenții lui Piticot 11.45 Desene animate 12.15 Serial. Atenție la neatenție! 13.00 Știri 13.05 Paradisul de lingă noi 13.35 Odissea albastră 14.20 Pop Club 15.20 Serial. Călătoria lui Allen Strange 16.10 O altă dimensiune 17.00 Spectacolul lumii 17.30 Telegiurnal TVR 2 17.40 Serial. Pîine și trandafiri 18.30 Film. Inimă de tigris 20.05 Film. Dovezi periculoase 21.35 Știri 21.45 Film. Păcătoșii 23.15 TVM Mesager 23.45 Serial (R). Călătoria lui Allen Strange 0.35 Serial (R). Scurte povestiri cinematografice Film 1.00 Film (R). Sfîrșit de secol 2.30 Serial (R). Scurte povestiri cinematografice 3.00 Film (R). Dovezi periculoase 3.20 Film (R). Păcătoșii 4.45 Serial (R). Wishbone 5.20 Serial (R). Atenție la neatenție!

ÎN LIMBA MATERNĂ emisiune radiofonică în limba română

20 AUGUST, LUNI (redactor: Monica Rocsin)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00: Montaj de muzică populară — redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Încheiere.

21 AUGUST, MARTI (redactor: Petru Cîmpian)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.40: Evenimente calendaristice 10.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.45: Engleza pe înțelesul tuturor — curs de limbă engleză 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

22 AUGUST, MIERCURI (redactor: Adam Bauer)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Sport — rubrica lui Adam Bauer 11.53: Avangarda „Ecranul nostru” 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

23 AUGUST, JOI (redactor: Petru Cîmpian)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 11.00: „Cuvinte potrivite” — emisiune dialog de cultivare a limbii române 11.15: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.45: Nota săptămînii de Edda Illyés 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

24 AUGUST, VINERI (redactor: Eva Iova)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Revista presei „Foia românească” 10.55: Avangarda „Ecranul nostru” 11.00: Magazinul Virșnicilor 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Actualități la românii din Banatul Sîrbesc — relatează Cornel Mata din Virșet 11.50: Știri și cunoștințe din România — relatează Simona Pele din Timișoara 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

25 AUGUST, SÎMBĂTĂ (redactor: Monica Rocsin)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40: Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.45: Party Time — magazin de muzică ușoară 15.00: „Pe undele Europei” — magazin euroregional 15.58: Încheiere.

26 AUGUST, DUMINICĂ (redactor: Monica Rocsin)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40—15.30: Retrospectiva săptămînii (spicuiri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămînii) 15.30: Emisiune religioasă baptistă 15.55: Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00—19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relații din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe lingă frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe undele occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debretin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

22 august 2001 (m1 ora 13.25)

Reluare: 25 august 2001 (m2 ora 10.35)

Programul prevăzut al săptămînii viitoare:

Programul în limba română al Televiziunii Maghiare va relatea de această dată despre succesul piesei Barbă albastră, pusă în scenă de regizoarea Beatrice Bleonț, la teatrul în aer liber de la Zsámbék. Vedeta lumii teatrale din București, după mai mulți ani de regie aici, vine în Ungaria ca acasă. Celălalt reportaj din actualul Ecranul nostru va ilustra avantajele celor două puncte de trecere a graniței de la Micherechi și Bătașia, cu ajutorul interlocutorilor, care sînt trei tineri vameși, toți foști elevi ai Liceului Nicolae Bălcescu din Giula. Atenție! Programul în limba română de această se va prezenta vineri, la ora obișnuită, din cauza programelor solemne ale Televiziunii Maghiare, legate de 20 August.

Realizator: Ștefan Crăstă

PETROM

ESENȚA MIȘCĂRII

În Ungaria
în două localități:
la Bichișciaba și la Nagylak

Emisiunea în limba română

24 de ore din 24
pe 756 kHz

Internet: www.rrr.ro

e-mail: ro@rrr.ro

Tel./fax: 00401-3142118

Unde vă veți petrece vacanța de vară?

Cazare ieftină la Miskolctapolca și Gárdony

Fundația Fabricii de Mobile BUBIV din Giula oferă cazare ieftină în lunile de vară pentru excursioniști în orașul balnear Miskolctapolca și în localitatea Gárdony de pe malul lacului Velence.

La Miskolctapolca pot fi cazate 44 de persoane, în căsuțe de lemn sau case de piatră, care se găsesc la o distanță de numai 5 minute pe jos de strandul din peșteră. La Gárdony, în aceleași condiții, e posibilă cazarea a 28 de persoane.

În ambele locuri, cazarea costă 1.400 forinți pe persoană/zi, în cazul grupurilor de peste 20 de membri se dă reducere, prețul fiind de 1.200 forinți pe persoană/zi.

Informații suplimentare puteți cere de la Németh Tiborné, la telefonul: 06-30/92-59-676.

FM 92,1 MHz STEREO RADIO VOCEA EVANGHELIEI ORADEA

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.

Tel. 59-430552, Fax: 59-427372

E-mail: inbox@rve.net

— muzică — știri locale și BBC — emisiuni pentru orice vîrstă

Ascultați RVE non stop și pe Internet la:

http://www.rve.net

TRANS WORLD RADIO — ROMÂNIA

(Radio Vocea Evangheliei pentru Europa)

AM 1548 kHz zilnic, ora 21.15—21.45

SW 31 și 49 m — vineri: 18.30—18.45 — sîmbătă: 18.00—18.45 — duminică: 18.30—18.45

„Plinje-ți, fată, părul tău...”

Pe vremuri...

Nu demult am văzut o înregistrare pe casetă video despre nunta a doi tineri din Peterd. Ceremonia a fost oficiată cu zece ani în urmă, de regretatul preot ortodox *Cornel Mîndruțau*. Cei doi însurăței erau din familie românească, de credință ortodoxă. La întrebarea reporterului de la Ecranul nostru, (pentru că echipa de filmare a redacției românești era cea care a înregistrat aceste momente), cum de s-au hotărât să-și declare unirea sorților și în fața preotului, cei doi tineri n-au dat un răspuns concret. N-au zis că părinții i-au sfătuit sau că bunicii i-au crescut în acest spirit. S-a văzut pe fața lor că doar așa au simțit ei. Evenimentul a fost însemnat pentru că mulți ani au trecut pînă în 1991 fără să fie anunțată vreo cununie ortodoxă la Peterd. Echipa de filmare a Ecranului nostru a fost invitată la nuntă chiar de preotul Mîndruțau, care știa, simțea, că o să treacă multă vreme pînă cînd din nou se va ține nuntă ortodoxă la Peterd. Nu știm dacă de atunci s-a ținut astfel de sărbătoare în satele-țel bihorean...

Stînd de vorbă cu mai mulți preoți de-ai noștri, cu

la tradiție. De fapt, și la acea cununie de la Peterd, de acum zece ani, ceremonia se făcea în limba română, dar întrebările către tineri erau deja formulate în limba maghiară.

O dată cu încheierea postului Sfintei Mării, după 15 august începe perioada nunților. În zilele noastre și acest eveniment festiv din viața omului este în mare schimbare: vechiul se întâlnește cu noul, tradițiile strămoșești se învăluie cu obiceiurile preluate de la popoarele occidentale. Nu mai avem șansa să participăm la nunți și petreceri unde se practică prea multe elemente tradiționale, dar unele totuși se mai pot găsi: pe ulițele satelor noastre, în primul rînd la Micherechi, în alaiul nunții se mai aud strigături în limba română, mireasa și mirele își iau rămas bun de la părinți în limba lor maternă, la petrecere mai auzi cîte un „ardelescu”, „mîințeauă”, etc.

Dar tot așa de bine cunosc – și practică – tinerii de azi și obiceiurile „americane”, de exemplu acea regulă occidentală că tînăra mireasă trebuie să poarte în ziua respectivă ceva vechi, ceva nou, ceva împrumutat și ceva albastru. Lucrul vechi simbolizează viața pe care o lasă în urmă, adică fecioria, noul prevestește rolul cel nou, cea de soție, obiectul împrumutat arată

...și azi

prietenia, iar albastrul fidelitate, credința.

Dar nu toate noutățile se impun. Așa se întâmplă că, deși azi este la modă rochia de mireasă colorată, cele mai multe tînere preferă să stea în fața altarului în rochie albă. Comparate cu cele ale mamelor noastre, rochiile de azi sînt lucrate cu multă fantezie, personalizate pentru fiecare mireasă. Într-o perioadă era pe cale de dispariție vâlul (șlaierul) miresei, în favoarea pălăriei sau a diferitelor ornamente artificiale, azi renăscîndu-se din nou

moda vâurilor. Conform credinței vechi, acesta apăra mireasa de duhurile rele, mai tîrziu vâlul fiind considerat simbolul virginității.

Participarea în zilele noastre la o nuntă românească din Ungaria deci înseamnă și un amestec de obiceiuri. Ar fi bine, la fel ca în alte situații ale vieții, dacă tot ce-i bun la noi, tot ce a fost valoros pentru părinții și bunicii noștri, am ști să-l apreciem și noi, să nu lăsăm să dispară, chiar dacă preluăm lucruri frumoase și practice din altă parte.

Eva Iova

Cum să scriem o invitație de nuntă?

Ne-am decis ca de-acum înainte să facem doar împreună planuri pentru eternitate.

Nicoleta și Pavel

își spun „DA” la data de 28 august 2001, ora 13.00, la Primăria din Chitighaz.

După cununia civilă vă invităm la o masă festivă la Restaurantul Familia.

Vă așteptăm cu drag!

Mama spunea: „poate...”

Tata spunea: „într-o bună zi...”

după o lungă dezbateră,

Oana și Radu

s-au decis să oficializeze unirea destinilor lor, sîmbătă, 15 septembrie 2001, ora 16.30,

la Biserica Sf. Gheorghe din Bătania.

În cinstea evenimentului, invitații vor ciocni un pahar de șampanie la clubul Milenian.

FOAIA
românească
17 AUGUST 2001
www.foaia.com

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edda Illyés, Ștefan Oroian, Rita Rujă. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu Editor responsabil: Dr. Ioan Ciotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Carai György. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichiș și Csongrad se efectuează la oficiile postale, iar în celelalte județe la adresa redacției alt personal, citi și prin cec postal. Abonamentele în anul 2001: 3 luni 520 forinți; 6 luni 1040 forinți; 1 an 2080 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért” Közlalapítvány biztosítja. Apanja a sajtóhatalmának a Földrajzi Közlöny Könyvtárának. „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.